

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Hana Klepsová

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Filipu Ščerbovi Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady, které mi poskytl v průběhu konzultací diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu při psaní mé diplomové práce.

Obsah práce:

1. Úvod	5
2. Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody.....	7
2.1 Pojem alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody.....	7
2.2 Systém alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody.....	7
2.3 Alternativní trest	7
2.4 Proč alternativní tresty	8
2.5 Problematika krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody	12
3. Obecně prospěšné práce.....	14
3.1 Úvodem k trestu obecně prospěšných prací	14
3.2 Charakteristika trestu obecně prospěšných prací.....	14
3.3 Výměra a náplň trestu obecně prospěšných prací	20
3.3.1 Výměra trestu obecně prospěšných prací	20
3.3.2 Náplň trestu obecně prospěšných prací.....	21
3.4 Přeměna trestu obecně prospěšných prací	23
3.4.1 Přepočítání trestu obecně prospěšných prací při jeho přeměně	24
3.5 Problematika souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací	25
4. Trest domácího vězení	30
4.1 Úvodem k trestu domácího vězení	30
4.2 Charakteristika trestu domácího vězení:	32
4.3 Náplň trestu domácího vězení.....	35
4.4 Problematika pojmu obydlí.....	37
4.5 Následek maření výkonu trestu domácího vězení (stav před a po novele č. 330/2011 Sb. trestního zákoníku).....	38
4.5.1 Náhradní trest odnětí svobody.....	38
4.5.2 Přeměna trestu domácího vězení	40
4.5.3 Zhodnocení institutu náhradního trestu odnětí svobody a přeměny trestu domácího vězení	41
4.6 Elektronický monitoring	43
4.6.1 Zkušební provoz elektronického sledování v České republice	46
4.6.2 Druhy kontrolních systémů	47
5. Závěr.....	48
Seznam použitých zdrojů:	50
Resumé (abstract):	54
Seznam klíčových slov:.....	55

1. Úvod

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody tvoří významnou část trestního práva, které je věnována čím dál větší pozornost. Jedná se o širokou tematiku, která je nejen velmi zajímavá, ale má především i velký potenciál pro uplatňování v trestněprávní praxi. Výhod, které nám alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou schopny nabídnout je nespočet. Především pomáhají řešit řadu problematických aspektů, které se vyskytují v souvislosti s trestní politikou každého státu. Mohli bychom říci, že s dalšími lety na ně bude kladen stále větší důraz a jejich uplatňování se bude nadále rozšiřovat. Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody nám nabízí moderní a vstřícné řešení jak potrestat pachatele trestných činů, ale současně nepřepřehnat české věznice i pachateli méně závažných trestných činů, pro jejichž nápravu postačí uložení mírnějšího trestu. Alternativní potrestání dává možnost ponechat pachatele nadále chodit do zaměstnání, neodtrhávat jej z úzkého kontaktu s jejich rodinami a přáteli a také ze společnosti jako celku.

V rámci dané tematiky jsem se ve své diplomové práci rozhodla zaměřit nejprve obecně na alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody, které budou tvořit první kapitolu mé práce. V této kapitole nejprve vysvětlím samotný pojem alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho členění. Následně se budu ve stejné kapitole věnovat pojmu alternativní tresty a důvodům proč jsou tak důležité pro právní systémy všech zemí. Otázkou mého hlavního zájmu a největší část této práce bude tvořit rozbor dvou konkrétních alternativních trestů: trestu obecně prospěšných prací a trestu domácího vězení.

Zatímco trest obecně prospěšných prací soudy v České republice ukládají již osmnáctým rokem, trest domácího vězení se stal součástí trestního zákoníku teprve od roku 2010. Oba tresty jsem se snažila rozebrat na základě jejich aktuální právní úpravy, přičemž u trestu obecně prospěšných prací jsem provedla i srovnání ve vztahu k právním úpravám daného trestu za dřívější účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb.

V kapitole věnované trestu obecně prospěšných prací jsem se nadále věnovala otázce výměry a náplně trestu obecně prospěšných prací. Následně současné úpravě institutu přeměny trestu obecně prospěšných prací. Závěr kapitoly je zaměřen na problematiku souhlasu pachatele s udělením trestu obecně prospěšných prací.

Obsahem další kapitoly je trest domácího vězení, tedy relativně nový alternativní trest, který v rámci nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., obohatil český systém trestů. Po původní části kapitoly věnované přiblížení trestu a následně jeho charakteristice, jsem se

zaměřila taktéž na náplň trestu, problematiku pojmu obydlí a dále následek maření trestu domácího vězení dle prvotní právní úpravy účinné ke dni 1. 1. 2010 a následně úpravě změněné novelou trestního zákoníku č. 330/2011 Sb. Další část kapitoly zahrnuje otázku elektronického monitoringu jako formy kontroly výkonu trestu domácího vězení a zkušebnímu provozu, který proběhl v České republice v roce 2012.

V rámci mé diplomové práce jsem zaměřila pouze na trestání dospělých pachatelů, nikoliv mladistvých.

2. Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

2.1 Pojem alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody bychom mohli stručně definovat jako opatření nahrazující nepodmíněný trest odnětí svobody. Tyto alternativy nám vytvářejí systém, který existuje vedle systému trestů, s nímž není totožný. Obsahuje totiž nejen tresty, které jsou součástí systému trestů, ale zahrnuje i opatření, které nejsou tresty.¹

2.2 Systém alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody

Systém alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody tvoří:

A.) hmotněprávní alternativy

- alternativní tresty
- alternativy k potrestání – upuštění od potrestání, upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, podmíněné upuštění od potrestání s dohledem.

B.) procesněprávní alternativy - odklony²

Někteří autoři uvádějí ve svých publikacích trochu odlišně dělení alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody. Rozlišují alternativy, které se nacházejí v systému trestního práva a mimo systém trestního práva. První skupina sestává z alternativ hmotného a procesního práva a druhou skupinu tvoří tzv. mediace.³

2.3 Alternativní trest

Alternativní trest můžeme definovat jako „*trest nespojený s odnětím svobody či s izolací pachatele od společnosti*“⁴, o jehož uložení soud může rozhodnout v případě pachatele, kterému by jinak mohl být uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Jako náhradu trestu odnětí svobody se zvolí alternativní trest takového druhu a v takovém rozsahu, který bude adekvátní k délce trestu odnětí svobody, kterým by byl jinak pachatel potrestán.⁵

Ve svém širším pojetí alternativní trest zahrnuje veškeré tresty, které nejsou spojeny s

---

¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 30.

² Tamtéž, s. 30.

³ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009. s. 550.

⁴ Tamtéž, s. 551.

⁵ VACEK, Eduard. Alternativy trestu odnětí svobody (Pokus o stručnou charakteristiku pojmu). *České vězeňství*, 1993, č. 3, s. 12.

odnětím svobody. Kromě nepodmíněného trestu odnětí svobody mezi ně řadíme veškeré tresty obsažené v trestním zákoníku v § 52.⁶

Pokud se na alternativní tresty zaměříme z užšího pohledu, vymezíme je z hlediska jejich druhů mnohem skromněji. Zařadili bychom mezi ně trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest, podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. Kritériem pro dané užší vymezení alternativního trestu je to, že právě tyto zmíněné tresty slouží přímo jako náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody a tedy je vyloučeno uložení některého z nich současně s nepodmíněným trestem odnětí svobody.⁷

2.4 Proč alternativní tresty

Existence a vývoj alternativních trestů má pro trestní právo nesporný význam. K rozvoji alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody přispěla situace ve společnosti, kdy začalo v průběhu 50. let minulého století docházet ke značnému nárůstu kriminality. To vyvolalo nezbytnou potřebu zamyslet se nad účinností trestu a přijmout určité změny, které by zabránily dalšímu zvyšování kriminality a zároveň by zaručily, že bude zvýšena a skutečně naplněna účinnost trestů. Pozornost odborné společnosti se zaměřila především na nepodmíněný trest odnětí svobody a to nejen v souvislosti s jeho účinností ale především s problematikou přeplněnosti věznic⁸ vzniklou v důsledku jeho dominantního postavení v systému trestů.⁹ Trest odnětí svobody v sobě obsahoval řadu problematických aspektů, na které bylo potřeba zaměřit pozornost a provést změny, které budou příznivé na vývoj budoucí trestní politiky. Jedním z nich byla otázka již výše zmíněné účinnosti tohoto trestu. Bylo prokázáno, že úloha prevence nepodmíněného trestu odnětí svobody z hlediska působení jak na potenciální pachatele trestných činů, tak na již potrestané pachatele, nebyla zcela naplněna.¹⁰ Jako velmi zásadní se také jevila problematika, že ve věznicích si odpykávalo svůj trest daleko větší počet odsouzených, než pro který byly věznice postaveny. Důsledkem bylo, že na vězně nemohlo být dostatečně působeno, tak aby došlo ke splnění nápravného účinku trestu.^{11 12} Velmi kritizovány byly i tzv. krátkodobé tresty odnětí svobody. A to opět

---

⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 31.

⁷ Tamtéž.

⁸ MAREŠOVÁ, Alena, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. s. 3.

⁹ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009. s. 549.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ VAŇKOVÁ, Jiřina, CHALUPOVÁ, Jana. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992. s. 71.

¹² MAREŠOVÁ, Alena, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. s. 3.

především z hlediska jejich účinnosti.¹³ Čím dále více se do popředí dostávala myšlenka, že je třeba se mnohem více zaměřit na individualitu pachatele a přihlédnout k tomu při ukládání druhu trestu. Tento požadavek mohou alternativní tresty splnit na výbornou, protože při jejich aplikaci je individualizace pachatele velice důležitá. Při volbě alternativního trestu se totiž přihlíží nejen k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, který představuje podstatné kritérium pro možnost jeho uložení, ale také k osobě pachatele, jeho poměrům a sociální situaci.¹⁴

Řešením situace se zprvu měla stát velká reforma vězeňství v 60. letech minulého století, která měla přinést úlevu od stávajících problémů. Finančně nákladná reforma si kladla za cíl dosáhnout snížení kriminality ve společnosti spolu se snížením recidivy, avšak očekávané výsledky se nedostavily a bylo potřeba najít jiné východisko ze stávající situace. Tímto východiskem se staly právě alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody, které přinesly zlepšení a výrazný posun v trestní politice.^{15 16}

Důvodem pro uplatnění alternativních trestů byly vedle sociálních důvodů, také důvody ekonomické.¹⁷ Ty spočívaly především ve velmi vysokých nákladech na chod vězeňského systému, které byly značně vysoké a tvořily ne zrovna zanedbatelný podíl na státním rozpočtu.¹⁸ Náklady na výkon alternativních trestů jsou v porovnání s náklady, které stojí výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody podstatně nižší.^{19 20}

Větší pozornost alternativním trestům začala být směřována od poloviny 70. let minulého století, kdy v zemích západní Evropy začaly nacházet čím dál větší uplatnění a staly se východiskem pro konec krize trestní politiky.²¹ V České republice k jejich významnějšímu rozvoji došlo až na počátku 90. let minulého století.²²

Nicméně i přes soustředění pozornosti na rozvoj a rozšiřování uplatňování

---

¹³ KARABEC, Zdeněk. Problematika krátkodobých trestů odnětí svobody. *České vězeňství*, 2000, roč. 8, č. 2, s. 49.

¹⁴ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, ŠTABLOVÁ, Renata. K problematice alternativních sankcí. *České vězeňství*, 1995, č. 1, s. 27.

¹⁵ MAREŠOVÁ, Alena, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. s. 3.

¹⁶ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C.H.Beck, 2009. s. 549 – 550.

¹⁷ MAREŠOVÁ, Alena, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. s. 3 – 4.

¹⁸ VAŇKOVÁ, Jiřina, CHALUPOVÁ, Jana. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992. s. 73.

¹⁹ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, ŠTABLOVÁ, Renata. K problematice alternativních sankcí. *České vězeňství*, 1995, č. 1, s. 27.

²⁰ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠAMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H.Beck, 2000. s. 7.

²¹ MAREŠOVÁ, Alena, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. s. 4.

²² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 15 - 16.

alternativních trestů v trestněprávní praxi nutno poznamenat, že i nadále byla věnována péče o rozvoj vězeňství. S ohledem na to, že pro pachatele těžkých trestných činů bude existence věznic ve společnosti stále nezbytná, došlo k přijetí ustanovení o vězeňských právech a minimálních pravidel pro zacházení s pachateli.²³

Alternativní tresty jsou jedním z projevů moderní trestní politiky, která je součástí každého demokratického státu. V České republice se začala rozvíjet až po roce 1989, kdy došlo k výrazným politickým změnám, které umožnily posun státu směrem k demokratickým hodnotám.²⁴ Před tímto posunem se česká trestní politika vyznačovala silnou represí, kdy nepodmíněný trest odnětí svobody byl brán za ten nejúčinnější a nejvíce osvědčený prostředek vedoucí k nápravě pachatelů. Tomu odpovídá i počet trestů odnětí svobody, který v sedmdesátých a v osmdesátých letech minulého století tvořil okolo dvou třetin až tři čtvrtin z celkového počtu všech odsouzených pachatelů, přičemž z toho celá jedna třetina připadla na nepodmíněný trest.²⁵ V roce 1988 činil koeficient osob ve vězení: 308 odsouzených na 100 000 obyvatel, v roce 1989 to bylo 245 odsouzených²⁶, k 1. 2. 1992 došlo k poklesu na 157 odsouzených ve vězení²⁷, nicméně musíme přihlédnout k tomu, že počátkem devadesátých let byl zaznamenán vysoký nárůst kriminality, jejíž objasněnost se naopak snížila.²⁸

Trestněprávní politika České republiky se na počátku devadesátých let potýkala se značnými problémy, kdy docházelo k nárůstu kriminality, přičemž tehdejší systém trestních sankcí, nedokázal zabránit jeho růstu, nápravě pachatelů a ochraně společnosti před pácháním trestné činnosti. Z hlediska možností druhů trestů, které soud mohl samostatně uložit pachateli, byla situace značně neuspokojivá. Na počátku devadesátých let minulého století zde byly ukládány převážně tyto tři hlavní tresty: nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněný trest odnětí svobody a peněžitý trest. Bylo prokázáno, že výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody nepřináší očekávané výsledky, ale naopak přispívá k recidivě pachatelů. Za obzvláště problematický je přitom považován výkon krátkodobých trestů odnětí svobody. Nepodmíněné tresty odnětí svobody by měly zásadně působit vždy jako tzv. „ultima ratio“ tedy poslední možnost, kdy není dostačující pachatele potrestat mírnějším trestem. Také řada dokumentů Organizace spojených národů nebo Rady Evropy kladou důraz na rozšiřování uplatnění

---

²³ Redakční článek. Alternativní opatření k trestu odnětí svobody. *České vězeňství*, 1994, č. 4, s. 29.

²⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 15 – 16.

²⁵ VÁLKOVÁ, Helena, VOŇKOVÁ, Jiřina. Ambulantní sankce jako alternativy trestu odnětí svobody – současné české možnosti, limity a prvé zkušenosti. *České vězeňství*, 1993, č. 3, s. 19.

²⁶ NOVOTNÝ, Oto. Alternativy uvěznění (K problematice reformy trestněprávních sankcí v ČR). *Právní praxe*, 1993, č. 2, s. 66.

²⁷ VÁLKOVÁ, VOŇKOVÁ: Ambulantní sankce jako..., s. 19.

²⁸ NOVOTNÝ: Alternativy uvěznění..., s. 66.

alternativních trestů. Uplatňuje se názor, že výkon nepodmíněného trestu by měl být využíván pouze pokud, se jedná o pachatele, který je nebezpečný pro společnost a výkon nepodmíněného trestu je zcela nezbytný, nebo se pachatel dopustil velmi závažného trestného činu, který natolik porušil společností chráněné hodnoty, že jeho výkon je společností očekáváný a považováný za zcela nevyhnutelný. Třetí situací je případ, kdy se jedná o náhradní výkon trestu. Jako vhodné východisko z dané krize českého trestního práva se i u nás ukázaly právě alternativní tresty, které postupně, ale jistě začaly být začleňovány do české trestněprávní úpravy.^{29 30} Ta napomohla vyššímu uplatňování alternativních trestů tím, že v ní opakovaně docházelo ke změně ustanovení trestního zákona stanovující horní hranici trestní sazby trestných činů, do jejíž výše je možno nepodmíněný trest odnětí svobody uložit pouze tehdy, že by vzhledem k osobě pachatele jiný trest než nepodmíněný dostatečně nepůsobil na pachatele tak, aby jej přiměl vést řádný život. Současný trestní zákoník uvádí horní hranici trestní sazby nepřevyšující pět let,³¹ přičemž do 31. 12. 2001 horní hranice trestní sazby nesměla převyšovat jeden rok, od 1. 1. 2002 na základě novely č. 265/2001 Sb. byla zvýšena na tři roky^{32 33}.

Počátky prosazování alternativních trestů nebyly jednoduché, protože se jednalo o nový prvek trestní politiky a změnu fungování dosavadního systému trestů, ke kterému řada odborníků projevovala nedůvěru a i nadále mnoho soudců dávalo přednost užití nepodmíněného trestu odnětí svobody, který byl mezi nimi stále považován za nejvíce účinný trest. Stále přetrvávalo vědomí, že největší a neúčinnější újmu pro pachatele představuje dočasné zbavení osobní svobody. Docházelo k případům, kdy alternativní tresty byly ukládány pachatelům v situacích, kdy by stejně nepodmíněný trest odnětí svobody nebyl uložen. Výsledkem tohoto počínu bylo, že stále nedocházelo ke snížení počtů osob uvězněných ve vězeňských zařízeních. Problematickým se zpočátku pro možnost uplatňování alternativních trestů stala také řada legislativních ustanovení, která jejich užívání výrazně omezovala, kdy je bylo možné užít například pouze na určité skupiny pachatelů (mladiství pachatelé).^{34 35}

---

²⁹ KOCKA, Ladislav. Alternativní tresty zlatou stělou?. *České vězeňství*, 1992, č. 0, s. 18.

³⁰ NOVOTNÝ: Alternativy uvěznění..., s. 67.

³¹ § 55 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

³² § 39 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 265/2001 Sb., účinném ke dni 1. 1. 2002.

³³ ROZUM, Jan a kol. *Vybrané problémy sankční politiky: Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ*. Institut zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. s. 18.

³⁴ MAREŠOVÁ, VÁLKOVÁ: *K problematice alternativních...*, s. 7 - 8.

³⁵ KRATOCHVÍL: *Kurs trestního práva...*, s. 549 – 551.

2.5 Problematika krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody

V souvislosti s řešením problematiky nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho negativních dopadů na osobu pachatele, je poukazováno především na problematičnost krátkodobých trestů odnětí svobody. Při volbě a ukládání vhodného trestu by měl být vždy kladen důraz na to, aby došlo k naplnění účelu trestu. V případě že má být pachateli uložen trest odnětí svobody, by neměla negativa daného trestu, které jsou s ním nutně spjaty převyšovat jeho působení na pachatele, které má přispět k jeho polepšení, opětovnému včlenění do společnosti a zamezení páchaní další trestné činnosti. Z tohoto hlediska jsou proto krátkodobé tresty odnětí svobody považovány za velice problémové a vyvolávají otázku, zda v případě, kdy má být uložen trest odnětí svobody v řádu několika měsíců, nebude lepší zvolit jinou možnost, která lépe přispěje ke skutečnému naplnění účelu trestu. I velmi krátkodobý pobyt ve vězení stačí k tomu, aby se plně projevil veškeré negativní důsledky spjaté s plnou ztrátou svobody.³⁶ Pachatel se dostává do společnosti tzv. vězeňské subkultury, ve které se nelze zcela vyhnout působení ostatních odsouzených na osobnost a vědomí pachatele, což může vést k přijetí názoru, že je pachatel ve vězení neprávem, že daný trest je příliš tvrdý, nemusí dojít k přijetí pocitu zodpovědnosti za spáchanou trestnou činnost apod.³⁷ Vlivem pobytu ve vězení dochází k výraznému narušení mezilidských vztahů a to nejen s nejbližším okruhem pachatelových blízkých, který tvoří rodina a přátelé, ale také s ostatní společností. Každý, kdo byl jednou ve vězení, bude vždy pro řadu osob představovat kriminálního, kterého je třeba se bát, nelze mu důvěřovat, a který vždy bude v jejích očích rizikový. Záznam v rejstříku trestů následně přispívá ke komplikované situaci při hledání práce, kdy právě čistý trestní rejstřík je pro řadu zaměstnavatelů naprosto nezbytnou podmínkou pro možnost ucházet se o danou práci. Šance na získání uspokojivé a dobré práce se tímto velmi zužují. Narušené a v mnohých případech nelehce obnovitelné společenské vztahy spolu se značnými obtížemi při hledání zaměstnání mohou výrazně zvýšit riziko opětovného páchaní trestných činů a brzkého návratu do vězeňského prostředí.^{38 39} V případě páchaní závažných trestných činů se uložení nepodmíněného trestu a jeho negativního působení nedá vyhnout, ale pokud se jedná o méně závažnou kriminalitu, jejímž důsledkem by byl krátkodobý pobyt ve vězení, je zcela namístě uvažovat o jiných způsobech řešení než je právě nepodmíněný trest odnětí

---

³⁶ KARABEC, Zdeněk, DIBLÍKOVÁ, Simona, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Krátkodobé tresty odnětí svobody*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. s. 4.

³⁷ ČERNÍKOVÁ, ŠTABLOVÁ: K problematice..., s. 26 - 28.

³⁸ ROZUM, Jan: *Vybrané problémy...*, s. 12.

³⁹ VAŇKOVÁ, CHALUPOVÁ: *Sociální práce...*, s. 70 - 72.

svobody.⁴⁰

S ohledem na důležitost řešení dané problematiky bylo již prostřednictvím rezoluce Rady Evropy z roku 1973 doporučeno jejím členskými zeměmi, aby se zamyslely nad daným tématem a zavedly popř. rozšířily ve svých právních úpravách alternativní způsoby řešení trestních věcí jako možné a doporučované východisko pro zachování účelu trestu za současného přispění k poklesu přeplněných kapacit vězení. Za hlavní příčinu proč obsazenost vězeňských zařízení velmi přesahuje jejich kapacity je považováno právě časté ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody. Výše zmíněná rezoluce č. (73) 17 z roku 1973 za krátkodobý trest odnětí svobody považuje trest odnětí svobody v délce do šesti měsíců. Odborná literatura zde zařazuje i tresty do dvanácti, případně i osmnácti měsíců odnětí svobody.^{41 42}

Krátkodobé tresty odnětí svobody bývají navíc dále kritizovány za to, že pro některé potenciální pachatele trestných činů nemusí případný několikaměsíční vězeňský pobyt představovat dostatečnou hrozbu k tomu, aby nespáchali trestnou činnost, ale naopak to pro ně může znamenat snesitelné riziko, které jsou ochotni podstoupit. Dochází zde tedy k výraznému snížení generálně - preventivního účinku pro společnost. Jedním z hlavních důvodů proč se ustupuje od krátkodobého trestání je ovšem snaha ulevit státnímu rozpočtu a daňovým poplatníkům a snížit vysoké výdaje na chod vězeňského systému.⁴³

I přes posílení pozice alternativních trestů jako sankcí uplatňovaných při trestání pachatelů trestných činů, nelze zcela přestat ukládat i krátkodobé tresty odnětí svobody. Vždy se budou totiž vyskytovat případy, kdy soud nebude moci užít některou nebo žádnou z alternativních sankcí, zejména z důvodu nesplnění podmínek pro jejich uložení. Nicméně v případě, kdy se soud bude muset přiklonit k trestu odnětí svobody, bude muset své rozhodnutí vždy řádně odůvodnit.⁴⁴

---

⁴⁰ KARABEC, DIBLÍKOVÁ, MACHÁČKOVÁ: *Krátkodobé tresty...*, s. 10.

⁴¹ Tamtéž, s. 4 – 7.

⁴² ROZUM, Jan: *Vybrané problémy...*, s. 11 – 12.

⁴³ KARABEC, DIBLÍKOVÁ, MACHÁČKOVÁ: *Krátkodobé tresty...*, s. 7 – 8.

⁴⁴ ROZUM, Jan: *Vybrané problémy...*, s. 1.1

3. Obecně prospěšné práce

3.1 Úvodem k trestu obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací jako alternativní trest nepodmíněného trestu odnětí svobody byl do českého trestního práva zaveden novelou zákona č. 152/1995 Sb., účinnou od 1. 1. 1996. Inspiraci pro zavedení trestu přinesly zahraniční právní úpravy, které v dané době měly za sebou již řadu let jeho úspěšné aplikace. Historicky první zemí, která trest obecně prospěšných prací zakotvila ve své právní úpravě, byla Velká Británie. Trest v anglickém znění nazvaný *community service* zde začal být uplatňován od roku 1972, kdy byl přijat zvláštním zákonem *Criminal Justice Act*.⁴⁵ (6/97)

Trest obecně prospěšných prací může být pojímán nejen jako samostatný druh trestu, jak je tomu v České republice, ale v rámci zahraničních právních úprav je možno na něj pohlížet i jako na alternativu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest, který je nedobytný nebo jej může soud stanovit jako povinnost při podmíněném zastavení trestního stíhání, popřípadě i při podmíněném odsouzení.⁴⁶

Trest obecně prospěšných prací měl a stále má pomoci k výrazné regulaci počtu osob ve vězení, aby již nadále nebyly jejich kapacity přeplněny a současně byla lépe plněna nápravná funkce trestu. I přes počáteční nedůvěru soudců postupně narůstal počet osob, jimž byl daný trest ukládán jako náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody za současné podmínky, že k nápravě pachatele nepostačovalo uložení jiného alternativního trestu.⁴⁷

3.2 Charakteristika trestu obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací je samostatným druhem trestu, který je možné uložit pachateli přečinu, který je po zdravotní stránce schopen soustavně vykonávat práci.⁴⁸ Jeho uložení není závislé na tom, zda je daný trest uveden u konkrétní skutkové podstaty ve zvláštní části zákona jako možná sankce. Proto trest obecně prospěšných prací řadíme mezi obecné druhy trestu a lze jej uložit za jakýkoliv přečin uvedený v trestním zákoníku. Je možné jej uložit současně i s jiným druhem trestu. Není jej však možné uložit vedle trestu odnětí

---

⁴⁵ ZEZULOVÁ, Jana, KABÁTOVÁ, Ivana. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, č. 6, s. 10.

⁴⁶ SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 151.

⁴⁷ BARBOŘÍK, Michal. Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení. *Trestní právo*, 2006, č. 6, s. 4.

⁴⁸ § 64 zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů.

svobody nebo trestu domácího vězení.^{49 50}

Dle prvotní právní úpravy obecně prospěšných prací účinné od 1. 1. 1996 „*mohl soud uložit tento trest pachateli, kterého odsuzoval za trestný čin, na který zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala pět let, jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu a možností nápravy pachatele, se mohlo mít zato, že výkonem tohoto trestu by bylo dosaženo účelu stejně, jako kdyby na pachateli byl vykonán trest odnětí svobody*“ (§ 45 odst. 1 trestního zákona z roku 1961, novelizovaného zákonem č. 152/1995 Sb.)⁵¹

Aktuální platné a účinné znění trestního zákoníku říká, že: „*trest obecně prospěšných prací může být uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele není uložení jiného trestu třeba.*“⁵²

Z prvotního znění právní úpravy trestu obecně prospěšných prací jasně vyplývala alternativní povaha, kdy za splnění podmínek stanovených v zákonném ustanovení, mělo být použito tohoto alternativního trestu, pokud by došlo k naplnění účelu trestu, stejně jako kdyby byl uložen trest odnětí svobody. Oproti tomu z aktuálně účinného znění trestního zákoníku vyplývá, že trest obecně prospěšných prací je možné uložit jako alternativní možnost nejen vůči trestu odnětí svobody, ale i vůči jiným druhům trestů. Tuto podstatnou změnu přinesla již novela zákona č. 265/2001 Sb.⁵³ Zmíněná novela popírá samotný účel alternativních trestů, které měly primárně sloužit pouze jako náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody, nikoliv i jako náhrada ostatních alternativních trestů, jak je právní úprava koncipována nyní u trestu obecně prospěšných prací.⁵⁴ V praxi poté může docházet k nežádoucímu efektu zvanému net widening, kdy jeden alternativní trest nahrazuje jiný alternativní trest.⁵⁵

Na počátku existence právní úpravy trestu obecně prospěšných prací se jednalo v rámci systému trestů o druhý nejtvrděší trest, který bylo možno uložit pachateli trestného činu. Se zavedením trestu domácího vězení s účinností od 1. 1. 2010 se trest obecně prospěšných prací posunul na třetí pozici v rámci systému trestů.⁵⁶

Jak jsem již výše zmiňovala, může být trest obecně prospěšných prací uložen za přečin, tedy za všechny nedbalostní trestné činy bez rozdílu výše horní hranice trestní sazby a dále za úmyslné trestné činy, u kterých je horní hranice trestní sazby stanovena do pěti let.⁵⁷

⁴⁹ § 53 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009. s. 377 – 378.

⁵¹ § 45 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 152/1995 Sb., účinného od 1. 1. 1996.

⁵² § 62 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁵³ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 278.

⁵⁴ BARBOŘÍK: *Trest obecně prospěšných prací...*, s. 4 – 6.

⁵⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 34.

⁵⁶ Tamtéž, s. 276.

⁵⁷ § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

Prvotní právní úprava účinná od 1. 1. 1996 stejně jako její následná podoba novelizovaná zákonem č. 265/2001 Sb. přitom umožňovala trest obecně prospěšných prací uložit za jakýkoliv trestný čin bez ohledu na formu zavinění, omezení bylo dáno pouze horní hranicí trestní sazby, která zde činila pět let. Na základě vzájemného porovnání předchozí a současné právní úpravy můžeme konstatovat, že došlo k výrazné benevolenci a k rozšíření možnosti uložení tohoto alternativního trestu o veškeré nedbalostní trestné činy. Přičemž lze říci, že otázka stanovení horní hranice trestní sazby, do které je trest obecně prospěšných prací možno ukládat, je poměrně sporná, jelikož názory na ni nejsou jednotné. Nemálo odborníků z řad kvalifikovaných znalců trestního práva již dříve vyjádřilo své záporné stanovisko k otázce výše horní hranice trestní sazby, za kterou je ještě možno uložit trest obecně prospěšných prací. Mnozí se domnívali, že hranice pěti let je příliš vysoká a místo ní je daleko vhodnější snížit tuto hranici na tři roky.⁵⁸ Daný názorový postoj byl odůvodňován kupříkladu odkazem na zahraniční právní úpravy, kde zvolená hranice byly právě tři roky⁵⁹, popřípadě také myšlenkou, kdy v případě přeměny trestu by při přepočtu maximálně 300 neodpracovaných hodin bylo možno uložit maximum 300 dní vězení, což by vyjadřovalo zřejmý nepoměr, když by se jednalo o trestné činy, kde by výše horní hranice trestní sazby činila několik let.⁶⁰ Odpůrci pětileté hranice také argumentovali tím, že trest obecně prospěšných prací měl sloužit jako náhrada za trest odnětí svobody v případě spáchání méně závažných trestných činů. Přičemž některé trestné činy, za které by bylo možno danou alternativu uložit, by rozhodně nespádaly do kategorie méně závažných trestných činů.⁶¹ Původně měl být trest ukládán především za vandalství, výtržnictví a majetkové trestné činy s nižší závažností.⁶² Současné stanovení možnosti uložení trestu obecně prospěšných prací za spáchání přečinu patrně vychází ze zákonného dělení trestných činů na přečiny a zločiny. S cílem podtrhnout rozdíl v závažnosti mezi přečiny a zločiny s tím, že přečiny jsou méně závažné a lze za ně uložit alternativní trest namísto nepodmíněného trestu odnětí svobody, zatímco u zločinů a zvláště závažných zločinů by jeho uložení nepostačovalo k nápravě pachatele a nedošlo by k naplnění účelu trestu.⁶³ Na základě současného stavu právní úpravy ovšem nelze říci, že všechny přečiny jsou méně závažné, příkladem by mohl být přečin usmrcení z nedbalosti (§ 143 odst.

⁵⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 277 – 278.

⁵⁹ KUČHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. [online]. [cit. 20. října 2013]. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kuchta.pdf>>.

⁶⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 277 – 278.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. *Novelizace trestního zákona v roce 1995*. [online]. cak.cz, [cit. 20. října 2013]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=175>>.

⁶² HANÁK, Václav. Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 231.

⁶³ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 277 – 278.

1, 2, 3 a 4 trestního zákoníku) nebo přečin obecného ohrožení z nedbalosti (§ 273 odst. 1, 2, 3 a 4 trestního zákoníku). Je také velmi sporné, zda je vhodné ukládat trest obecně prospěšných prací za řadu úmyslných přečinů, které lze považovat za závažnější, příkladem by mohl posloužit přečin znásilnění (§ 185 odst. 1 trestního zákoníku), sexuální nátlak (§ 186 odst. 1, 2 a 3), ublížení na zdraví (§ 146 odst. 1 a 2 trestního zákoníku) , mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (§ 149 odst. 1 trestního zákoníku), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 odst. 1 trestního zákoníku) či týraní svěřené osoby (§ 198 odst. 1 trestního zákoníku).⁶⁴

Původně měl být trest obecně prospěšných prací ukládán pouze za méně závažné trestné činy, ale při pohledu na trestné činy, za které je možno je ukládat málokoho zřejmě napadne, že by tento trest mohl postačovat jako adekvátní a skutečně napravit pachatele. Osobně se domnívám, že uložit tento trest osobě, která se například dopustila ublížení na zdraví dle § 146 odst. 2 trestního zákoníku na těhotné ženě je zcela nevhodné, zvláště když si připomeneme, že pachatel jednal s úmyslem ublížit. Je sice pravda, že soud vždy přihlíží i k osobě a poměrům pachatele, v daném případě si ovšem myslím, že i přes případný předchozí řádný život, bezproblémové chování či jiné polehčující okolnosti, by daný trest být uložen neměl a soud by celou záležitost měl vyřešit jiným způsobem. Celkově bych byla spíše toho názoru, aby vymezení trestných činů, za které je možno trest obecně prospěšných prací uložit bylo poupraveno. Nadále bych ponechala, že trest obecně prospěšných prací je možno uložit za přečin, nicméně bych taxativním způsobem uvedla negativní výčet trestných činů, u kterých trest obecně prospěšných prací uložit nelze. Určení těch trestných činů, které by byly vyloučeny, by pochopitelně vyžadovalo důkladné zvážení. Je pravděpodobné, že za určené přečiny, za něž by již tento alternativní trest nemohl být uložen, by jej soud v praxi stejně neuložil, avšak bez daného zúžení by možnost jejich uložení nadále byla možná.

Největším adeptem pro vyloučení z možnosti uložit trest obecně prospěšných prací se jeví z mého pohledu přečin znásilnění dle § 185 odst. 1 trestního zákoníku. Jedná se o tak závažný úmyslný trestný čin, u kterého je uložení daného trestu zcela zřejmě nevhodné a jeho uložení by podle mě velice pravděpodobně nemuselo postačovat k nápravě pachatele. Možnost uložení trestu obecně prospěšných prací za daný trestný čin popírá prvotní smysl ukládání daného trestu, kdy měl být ukládán převážně za méně závažné trestné činy, především majetkové povahy. Při srovnání přečinu krádeže dle § 205 odst. 1 nebo výtržnictví dle § 358 odst. 1 a přečinu znásilnění dle § 185 odst. 1 je již na první pohled zřejmý výrazný nepoměr mezi nebezpečností daných trestných činů pro společnost i samotné vnímání

---

⁶⁴ Tamtéž.

společnosti na dané trestné činy. Zatímco krádež nebo výtržnictví bude vnímáno samozřejmě také jako záporné a nežádoucí chování, které má být potrestáno, spáchání znásilnění bude společností zcela jednoznačně považováno za nebezpečnější a mnohem více závažnější a bude předpokládáno důraznější potrestání než pouhé vykonání obecně prospěšné práce v zákonem stanoveném rozsahu. Z daných důvodů se mi nejeví jako vhodné, aby zde existovala možnost uložení trestu obecně prospěšných prací za přečin znásilnění dle § 185 odst. 1. Dle statistických ročenek kriminality soudy za znásilnění ukládají pachateli nepodmíněný trest odnětí svobody nebo podmíněné odsouzení, trest obecně prospěšných prací byl dle nového trestního zákoníku uložen pouze jedenkrát a to v roce 2010.⁶⁵ Lze předpokládat že soudy daný trest uložily spíše výjimečně a v praxi se přiklánějí především k ukládání trestu odnětí svobody.

V případě přečinu ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 a odst. 2 bych ponechala i nadále možnost soudu rozhodnout o uložení trestu obecně prospěšných prací, s výjimkou ublížení na zdraví na těhotné ženě, v ostatních případech uvedených v odst. 2 by velmi záleželo na konkrétní situaci a okolnostech, za kterých byl přečin spáchán, dále také na osobě pachatele a úvaze soudu o tom, který trest nejlépe splní účel trestu a přispěje k nápravě pachatele. V případě úmyslného ublížení na zdraví se sice jedná o zásadní zásah do sféry zdravotního stavu poškozeného, nicméně soudy volí v praxi často trest obecně prospěšných prací jako druh trestu za spáchání tohoto trestného činu.

V případech kdy dojde k ublížení na zdraví z nedbalosti, ať již dle § 147 nebo § 148 bych také nadále ponechala možnost uložit trest obecně prospěšných prací, protože jednání zaviněné nedbalostí vykazuje nižší společenskou nebezpečnost než jednání učiněné úmyslně a v řadě případů může být k naplnění smyslu a účelu trestu postačující méně tvrdý trest, zde konkrétně trest obecně prospěšných.

Určitý otazník visí nad § 143, ve kterém je uveden trestný čin usmrcení z nedbalosti. Způsobení smrti jiné osoby můžeme právem považovat za nejzávažnější protiprávní jednání, které nutně zaslouží adekvátní potrestání. V případě odst. 1 bychom mohli ponechat i nadále možnost uložení trestu obecně prospěšných prací, pokud by tento trest plně naplnil účel a smysl trestu a vzhledem k osobě pachatele a okolnostem, za kterých došlo ke spáchání nedbalostního trestného činu by se dalo očekávat, že bude dostačující. Nicméně ukládání trestu obecně prospěšných prací bych u daného trestného činu viděla spíše jako velmi

---

⁶⁵ *Statistické ročenky kriminality*. [online]. cslav.justice.cz, [cit. 10. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

výjimečné. I přesto že daným trestným činem dojde k usmrcení osoby, nemůžeme vyloučit výskyt konkrétních případů, kdy by uložení tvrdšího trestu mohlo být nepřiměřené a k nápravě pachatele by postačil i mírnější trest. Nutno ovšem podotknout, že v případě následujících odstavců § 143 by už bylo možné uvažovat zcela o vyloučení možnosti uložit trest obecně prospěšných prací. Horní hranice trestních sazeb kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu usmrcení z nedbalosti činí šest, osm a deset let. Horní hranice deseti let je v případě, kdy dojde k usmrcení nejméně dvou osob. Při naplnění skutkové podstaty § 143 odst. 4 by bylo zcela nedostačující uložit pouhý trest obecně prospěšných prací, dá se předpokládat, že by jej soud ani neuložil a volil by jinou možnost trestu. V ostatních dvou kvalifikovaných skutkových podstatách uvedených v § 143 odst. 2 a 3. kdy je trestný čin spáchán porušením povinností stanovených ve výše zmíněných odstavcích lze také uvažovat o možném vyloučení z možnosti uložit trest obecně prospěšných prací.

Posledním trestem, který se ocitl ve středu mého největšího zájmu je přečin obecného ohrožení z nedbalosti dle § 273 trestního zákoníku. Po pečlivém zvážení jsem u daného přečinu došla k závěru, že by zřejmě nebyla nejlepší volba vyloučit z možnosti uložení trestu obecně prospěšných prací všechny čtyři odstavce upravující přečin obecného ohrožení z nedbalosti. Zajisté se jedná o závažnější trestný čin než mnohé jiné, za které je rovněž přípustné uložit trest obecně prospěšných prací a za něž je soud skutečně i v nemalém počtu v praxi ukládá. Ovšem nutno říci, že v případě odst. 1, kdy zákon stanovuje horní hranici trestní sazby maximálně na dvě léta, bychom nadále mohli ponechat v rukou soudu, zda rozhodne s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem, zda trest obecně prospěšných prací bude dostačující. V § 273 odst. 1 trestní zákoník obsahuje dvě základní skutkové podstaty, v první z nich dochází z nedbalosti k vyvolání obecného nebezpečí, s tím že zákon dále specifikuje, jakým jednáním může být obecné nebezpečí způsobeno a v čem konkrétně obecné nebezpečí spočívá. V druhé základní skutkové podstatě je trestné nedbalostní jednání, kterým dojde ke zvýšení, ztížení nebo zmírnění jeho odvrácení. V porovnání s následujícími kvalifikovanými skutkovými podstatami v odst. 2 – 4, kde již dochází i krom § 273 odst. 2 písm. b nejen k vyvolání obecného nebezpečí, nýbrž i k účinkům, vykazuje odst. 1 menší společenskou nebezpečnost a z toho důvodu bych v případě obou základních skutkových podstat ponechala možnost soudu zvážit i případné uložení trestu obecně prospěšných prací. Ovšem co se týče následujících odstavců § 273 byla bych již přísnější a zcela bych vyloučila možnost uložení trestu obecně prospěšných prací v případě odst. 3 a 4. V obou těchto částech ustanovení § 273 dochází nedbalostním jednáním ke způsobení smrti, způsobení škody velkého rozsahu nebo těžké újmy na zdraví a horní hranice trestních sazeb zde činí osm a deset let. Obě sazby jsou

velmi vysoké a srovnatelné se sazbami u zločinů, nebezpečnost pro společnost je velmi vysoká a z mého úhlu pohledu by zde trest obecně prospěšných prací působil opravdu nedostatečně. Nehledě na to, že soudu by i nadále byla ponechána možnost uložit pachateli trest domácího vězení (za předpokladu existence elektronického sledování), pokud by dospěl k názoru, že k nápravě pachatele bude dostačující pouhé částečné omezení osobní volnosti pohybu. Pokud by pachatel svým jednáním naplnil skutkovou podstatu spadající pod § 273 odst. 2 soudu by byla ponechána volba uložit trest obecně prospěšných prací, pokud by skutečně shledal, že napraví konkrétního pachatele vzhledem k jeho osobě, poměrům a veškerým okolnostem, za kterých došlo ke spáchání přečinu.

3.3 Výměra a náplň trestu obecně prospěšných prací

3.3.1 Výměra trestu obecně prospěšných prací

Výměra trestu obecně prospěšných prací je zákonem stanovena na 50 až 300 hodin.⁶⁶ Tento rozsah nám přinesla rekonstrukce českého trestního práva, která se stala účinnou od 1. 1. 2010. Novým trestním zákoníkem došlo ke snížení horní hranice trestu ze 400 hodin na 300 hodin. Od vzniku prvotní právní úpravy upravující trest obecně prospěšných prací až do účinnosti nového trestního zákoníku, zákon stanovoval uložit trest minimálně ve výši 50 hodin a maximálně ve výši 400 hodin obecně prospěšných prací. Podnětů, které vedly k přijetí této změny, bylo několik. Prvním byl vliv zahraničních právních úprav, kdy v porovnání s nimi Česká republika patřila k těm nejpřísnějším ohledně výše horní hranice trestu. Zatímco v zahraničí bylo možné trest obecně prospěšných prací uložit nejvýše do 300 hodin, u nás jej soud mohl stanovit až ve výši 400 hodin.^{67 68} Druhým důvodem snížení hranice bylo, že v průběhu praxe ukládání trestu obecně prospěšných prací se prokázalo, že výše 400 hodin má značně demotivující vliv na pachatele, protože délka trestu na ně působila jako velmi dlouhá a jeho konec v nedohlednu.⁶⁹ Jiným výrazným aspektem také bylo, zda se jednalo o pachatele, který vykonával zaměstnání nebo o nezaměstnaného. V případě zaměstnané osoby, bylo leckdy složité stihnout odpracovat trest ve lhůtě jednoho roku od nařízení výkonu trestu, pokud byl uložen v nejvyšší možné výši, tedy ve výši 400 hodin. Bylo namítáno, že v tomto případě by pachatel trest vykonával 50 dní, za předpokladu, že by vždy pracoval po dobu

---

⁶⁶ § 63 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁶⁷ ZATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. *Trestní právo*, 2007, č. 9, s. 6.

⁶⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 284.

⁶⁹ ZEŽULOVÁ, KABÁTOVÁ: Některé poznámky..., s. 12.

osmi hodin. Takto by zaměstnaná osoba trávila výkonem trestu skoro každou sobotu během doby jednoho roku, což by mohlo být viděno jako nepřiměřené a nemusel by být naplněn účel trestu.⁷⁰ Na základě novely trestního zákoníku č. 330/2011 Sb. došlo také k prodloužení doby, ve které je nezbytné vykonat trest obecně prospěšných prací a to z původního jednoho roku na dobu dvou let.⁷¹

Dle § 63 odst. 2 trestního zákoníku soud může po dobu trestu obecně prospěšných prací, tedy od okamžiku odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací uložit pachateli také přiměřená omezení a povinnosti uvedená v demonstrativním výčtu § 48 odst. 4 trestního zákoníku.⁷² ⁷³ Smyslem uložení přiměřených omezení a povinností je napomoci tomu, aby pachatel vedl řádný život. Soud dále pachateli ukládá, aby nahradil škodu, odčinil nemajetkovou újmu, které svým trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, které trestným činem získal.⁷⁴

3.3.2 Náplň trestu obecně prospěšných prací

Náplň trestu obecně prospěšných prací nám stanovuje § 62 odst. 3 trestního zákoníku, kde se uvádí povinnost vykonat ve stanoveném rozsahu práce, které slouží k obecně prospěšným účelům, zákon v tomto ustanovení dále konkretizuje, o které práce se může jednat. Tyto práce mohou být vykonávány ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, jejichž činnost se vztahuje k obecně prospěšným činnostem, které jsou uvedeny v ustanovení zákona.⁷⁵ Trestní zákoník výslovně zakazuje, aby výkon trestu obecně prospěšných prací přinášel pachateli výdělečný prospěch.⁷⁶ Práce má být vždy prováděna osobně, bezplatně a ve volném čase pachatele.⁷⁷

Původně dané práce mohly být vykonávány pouze pro obce, kdy se jednalo převážně o manuální práce, jejichž nevýhodou bylo, že to byly práce převážně sezónní.⁷⁸ ⁷⁹ Dle důvodové zprávy k novele trestního zákona č. 152/1995 Sb. se jednalo o práce doplňující pracovní činnosti, které byly běžně předmětem pracovního poměru, případně se v něm

⁷⁰ ŽATECKÁ, FRYŠTÁK: Trest obecně prospěšných prací..., s. 6.

⁷¹ § 65 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁷² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1303 s.

⁷³ § 63 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ § 63 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ § 65 odst. 1 zákona číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁷⁸ CHROMÝ, Jakub. K efektivitě výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 3, s. 246.

⁷⁹ KOTULAN, Petr. K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 226.

nevykonávaly.⁸⁰ Důvodem tohoto omezení byl pravděpodobně strach, aby nedocházelo k páchání trestných činů, kdy by odsouzení měli možnost se pohybovat v různých typech budov, zařízení apod. Novelou zákona č. 265/2001 Sb. došlo k rozšíření objektů, v jejichž prospěch bylo možné obecně prospěšnou práci vykonávat. Kromě obcí lze nově obecně prospěšné práce plnit také ve prospěch státních či jiných obecně prospěšných institucí. Možnost výkonu prací, které předpokládají i určité znalosti vztahující se k určitému oboru, přinesl až nový trestní zákoník. Výrazným faktorem pro tuto změnu byla snaha více motivovat pachatele ke zdárnému odvedení práce tím, že do ní může zapojit své případné odborné znalosti, získat tím větší pocit vlastní užitečnosti a důležitosti pro společnost.⁸¹ Dobře odvedenou prací, kde může plně zúročit své zkušenosti, získává odsouzený možnost nabýt dobrý pocit sám ze sebe, čímž může docházet k navýšení úspěšnosti z hlediska nápravného účinku na pachatele, protože má zajisté nemalý vliv, pokud jde o výkon práce, ke které má určitý vztah, protože ji rozumí, vyzná se v ní, než kdyby vykonával činnost, ke které má již od začátku záporný vztah.⁸² Navíc pokud má pachatel určité kvalifikační a odborné předpoklady, byla by škoda je nevyužít k prospěchu společnosti a nesvěřit mu do rukou výkon práce, která vyžaduje právě tyto znalosti, které pachatel má. Výkon trestu obecně prospěšných prací, jehož konkrétní náplní je manuální práce, je možné uložit téměř každému zdravotně způsobilému odsouzenému, ale výkon práce vyžadující určité znalosti již nemůže vykonávat každý, nýbrž pouze ten, kdo má patřičné předpoklady. Poctivě a kvalitně odvedený výkon trestu obecně prospěšných prací má značný vliv nejen na samotného pachatele a jeho nápravu, ale také i pro společnost a její kladné hodnocení existence a fungování trestu obecně prospěšných prací v systému trestů.⁸³ V současné době stále najdeme ve společnosti i část populace, která je orientovaná represivně a nepodmíněný trest odnětí svobody nadále považuje za ten nejúčinnější trest, kterým lze napravit pachatele. Jejich názor patrně vychází z neznalosti pravidel ukládání trestů a problematiky ukládání tzv. krátkodobých trestů odnětí svobody, kterým jsem se zabývala výše. Nicméně k lepšímu přijetí trestu obecně prospěšných prací i touto částí veřejnosti poslouží řádný výkon těchto trestů s důrazem na dosažení takové kvality vykonávané práce, která se pro daný druh práce objektivně předpokládá. Jinými slovy, pokud společnost bude vidět, že trest obecně prospěšných prací pachatelé skutečně vykonávají a provádějí jej pečlivě a řádně, bude i společnost pohlížet na daný trest jako na trest, který

---

⁸⁰ Tamtéž, s. 222.

⁸¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 285 - 286.

⁸² ZEŽULOVÁ, KABÁTOVÁ: *Několik poznámek...*, s. 11.

⁸³ SUCHÝ, VÁLKOVÁ: *Obecně prospěšné práce...*, s. 152.

skutečně naplňuje svůj účel a má opodstatněné místo v systému trestů.

Významným předpokladem trestu obecně prospěšných prací je jeho obecná prospěšnost. To znamená, že výkon dané práce by měl přinést prospěch, který slouží společnosti, nikoliv pouze jednotlivci.⁸⁴

3.4 Přeměna trestu obecně prospěšných prací

Institut přeměny trestu obecně prospěšných prací vytváří hrozbu pro pachatele přečinu, kterému soud uložil trest obecně prospěšných prací, že mu může být trest přeměněn, pokud naplní některý z taxativně zákonem stanovených důvodů. Těmito důvody jsou nevedení řádného života, vyhýbání se nástupu výkonu trestu, porušení sjednaných podmínek výkonu tohoto trestu, aniž by pro to existoval ospravedlnitelný důvod a dále maření jeho výkonu a zaviněné nevykonávání ve stanovené době.⁸⁵ Původně bylo možné trest obecně prospěšných prací přeměnit pouze v trest odnětí svobody, nicméně na základě novely zákona č. 330/2011 Sb., se další variantou stal trest domácího vězení. Posléze další novelizace trestního zákoníku č. 390/2012 Sb., přinesla rozšíření stávajících dvou variant ještě o peněžitý trest. Nyní se tedy nabízí soudu tři tresty, ze kterých může dle konkrétního případu a konkrétního pachatele zvolit ten nejlepší. Tato rozmanitost je jistě velmi vhodná a správná. Doplnění o trest domácího vězení považuji za dobrou volbu, protože se jedná o nejpřísnější alternativní trest a po trestu odnětí svobody o druhý nejtvrdší trest v rámci českého systému trestů a ve vysokém počtu případů bude jistě dostačující přeměna v domácí vězení, nikoliv rovnou ve vězeňský pobyt. Nehledě k tomu, že jedním z cílů zavedení a ukládání alternativních trestů je snížit počet pobytů ve státních věznicích. Zajímavým je rozšíření možností přeměny o peněžitý trest, tedy situace, kdy se soud rozhodne při porušení § 65 odst. 2 přeměnit přísnější trest obecně prospěšných prací v mírnější trest. Tato možnost je velmi zajímavá a nabízí otázku proč to zákonodárce umožnil a za situace kdy soud skutečně přemění v peněžitý trest, proč jej neuložil již když rozhodoval o tom, jaký trest bude uložen za spáchaný přečin. Co se týče první otázky, jedná se patrně o snahu vzájemně propojit alternativní tresty a v rámci mírnějších alternativních trestů (trest obecně prospěšných prací a peněžitý trest) umožnit v případě, že dojde k jejich porušení přeměnu ne vždy v přísnější trest, ale i v mírnější trest, vždy z hlediska konkrétní situace a konkrétního pachatele. V přeměnu v mírnější trest by mohlo dojít pravděpodobně obzvláště v situacích, kdy trest byl téměř vykonán, tedy dochází k přeměně zbytku trestu a na základě zhodnocení důvodů, příčin

⁸⁴ CHROMÝ: K efektivitě výkonu..., s. 244.

⁸⁵ § 65 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

porušení výkonu trestu, osoby pachatele, jeho chování, soud dospěje k názoru, že postačí přeměna právě v mírnější trest. Z hlediska druhé mnou položené otázky, tedy proč soud neuložil daný mírnější trest již při ukládání samotného trestu, jsem toho názoru, že v daný okamžik kdy soud rozhodoval o ukládání trestu za spáchaný přečin, se jevílo uložení mírnějšího trestu jako nedostačujícího k nápravě pachatele a bylo nezbytné uložit trest přísnější. Teprve poté kdy soud rozhodl, že přemění, po zhodnocení všech okolností, důvodu porušení výkonu trestu, chování pachatele, velikosti zbytku nevykonaného trestu, dospěl k názoru, že již bude postačovat uložení mírnějšího trestu.

3.4.1 Přepočet trestu obecně prospěšných prací při jeho přeměně

Za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb. byl při přeměně trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody stanoven přepočet 2:1. To znamená, že každé dvě nevykonané hodiny trestu obecně prospěšných prací byly přeměněny v jeden den pobytu ve vězení. Za dřívější nejvyšší přípustné výměry 400 hodin trestu obecně prospěšných prací, tedy odsouzený mohl strávit maximálně 200 dní ve vězení. S účinností nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., od 1. 1. 2010 došlo nejen k snížení maximální možné výměry na 300 hodin, ale také k novému přepočtu na trest odnětí svobody. Nově byl zaveden poměr 1:1, což znamená, že za každou neodpracovanou hodinu půjde odsouzený na jeden den do vězení a celkově v něm může tedy strávit 300 dní. Novelou č. 330/2011 Sb., a č. 390/2012 Sb., přinesly nové možnosti přeměny trestu obecně prospěšných prací a to také na trest domácího vězení a peněžitý trest. V případě přepočtu na trest domácího vězení je tomu obdobně jako v případě přeměny na odnětí svobody, tedy za každou neodpracovanou hodinu původního trestu stráví odsouzený den v domácím vězení. Pokud dojde k přeměně na peněžitý trest, dochází navíc ke stanovení náhradního trestu, pro případ, že odsouzený peněžitý trest nevykoná ve lhůtě mu určené. Náhradním trestem je v tomto případě trest odnětí svobody, přičemž nejvyšší možná doba strávená ve vězení je zákonem omezena na stejnou dobu, kterou by ve vězení odsouzený strávil v případě přeměny přímo na trest odnětí svobody.^{86 87 88}

V souvislosti s přeměnou trest obecně prospěšných prací je ovšem nezbytné zmínit, že k přeměně a následným přepočtům vůbec nemusí dojít. Protože i když odsouzený dá příčinu k přeměně, naplní některý z taxativně stanovených důvodů uvedených v § 65 odst. 2 trestního

---

⁸⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 289 – 291.

⁸⁷ § 65 odst. 2 písm. a, b, c zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁸⁸ V případě přeměny trestu obecně prospěšných prací na trest domácího vězení, musí být současně naplněny podmínky stanovené v § 60 odst. 1 trestního zákoníku.

zákoníku, soud nemusí přeměnit a může nadále odsouzenému za splnění podmínek § 65 odst. 3 původně uložený trest nechat, případně rozhodnout o jeho prodloužení. Pro tento případ zákon dále stanovuje, že soud může navíc stanovit dohled nad výkonem trestu odsouzeného nebo rozhodnout o uložení přiměřených omezení či povinností.⁸⁹

3.5 Problematika souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací

Již od samotného počátku zavedení alternativního trestu obecně prospěšných prací se setkáváme s velmi často diskutovanou otázkou, zda je třeba souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací. Pokud porovnáme českou právní úpravu trestu obecně prospěšných prací se zahraničními právními úpravami, je neexistence nutnosti udělit souhlas pachatelem jednou z nejvýraznějších odlišností. Nemůžeme se tedy divit, že tato velice podstatná česká odchylka se po celých 17 let existence trestu obecně prospěšných prací v České republice stává stále velice debatovanou a diskutovanou.⁹⁰ Soud se ptá pouze na stanovisko pachatele k trestu obecně prospěšných prací, ke kterému má ze zákona povinnost přihlížet. Není jím však vázán.⁹¹

Na otázku udělování souhlasu pachatele se můžeme podívat v několika rovinách. V první nejobecnější rovině bychom se mohli obecně zaměřit na otázku souhlasu pachatele k ukládání trestu. Odpověď na danou otázku je bezesporu logické a zcela jednoznačné ne. Zdůvodnění odpovědi je pochopitelně také velmi jasné, trest slouží v demokratické vyspělé společnosti jako sankce uložená soudem pachateli za jím spáchaný trestný čin. Smyslem a účelem ukládaného trestu je působení na další potencionální pachatele trestných činů, kdy má být veřejně ukázáno, že páčání trestné činnosti je zakázáno a případné nerespektování tohoto zákazu bude náležitě avšak spravedlivě a přiměřeně potrestáno. Dále se jedná o působení na konkrétního pachatele trestného činu, kdy uloženým trestem má dojít nejen k jeho potrestání, ale především k samotnému působení na tohoto pachatele, aby již nepáchal v budoucnu žádnou jinou trestnou činnost a došlo tedy k jeho nápravě a také k úspěšnému začlenění zpátky do společnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud se fyzická osoba dopustí spáchaní trestného činu a má ji být soudem uložen trest, nemůže pachatel vyslovovat či nevyslovovat souhlas s trestem, aby mu mohl být uložen. Pachatel může pouze sdělit svůj

---

⁸⁹ § 65 odst. 2 a 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁹⁰ KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Jan. K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 227.

⁹¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 281.

názor k uloženému trestu, vyslovit nesouhlas, nicméně případný nesouhlas nebude mít vliv na to, zda mu trest bude či nebude uložen.⁹²

Poté, co jsme si v obecné rovině vyjasnili, že v žádném případě není třeba souhlas pachatele k tomu, aby mu mohl být uložen trest, se můžeme podívat na konkrétní otázku problematiky souhlasu pachatele k uložení trestu obecně prospěšných prací. Problematika souhlasu pachatele je velice spornou otázkou, se kterou se potýká odborná veřejnost již od samého počátku existence trestu obecně prospěšných prací v české právní úpravě. Na rozdíl od většiny zahraničních úprav u nás stále není souhlas obligatorní podmínkou pro možnost uložení daného trestu. Pachatel je pouze vyzván k tomu, aby sdělil své stanovisko. Odborná veřejnost velmi často namítá několik sporných bodů týkající se problematiky souhlasu pachatele. Jeden z nich souvisí s otázkou, zda trest obecně prospěšných prací máme považovat za zakázané nucené práce nebo nikoliv.⁹³ Odpověď na danou otázku by nám mohl dát čl. 9 odst. 2 písm. a.) Listiny základních práv a svobod, který nám negativním způsobem vymezuje, že zákaz podrobení nuceným pracem a službám se nevztahuje na: „práce, které jsou uloženy na základě zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody a osobám, které vykonávají náhradní trest za trest odnětí svobody“.⁹⁴ Z daného článku tedy jasně vyplývá, že trest obecně prospěšných prací je v souladu s ústavně i mezinárodně zakotvenou zásadou zakazující nucené práce. Podobně můžeme také odkázat na čl. 2 odst. 2 Úmluvy o nucené nebo povinné práci, který nám říká, že nucenou prací není práce, kterou vykonává odsouzená osoba na podkladě soudního rozhodnutí, kdy vše probíhá pod dozorem veřejného orgánu.⁹⁵ Dále článek stanovuje, že osoba, která vykonává danou práci ji však nesmí činit pro soukromé jednotlivce, společnosti a právnické osoby.⁹⁶ Citace daných dokumentů jasně argumentuje, že v případě práce, která je vykonávána v rámci výkonu trestu obecně prospěšných prací nejde o nucenou práci, která je zakázána. Musíme ovšem přihlídnout k tomu, že ačkoliv tato práce není v rozporu s mezinárodněprávními dokumenty ani s Listinou základních práv a svobod, svým způsobem se o jistý druh nucené práce přece jenom jedná, protože ji osoba, které je soudem uložena, vykonává, protože musí a při jejím nesplnění by jí hrozila sankce.^{97 98} Část

---

⁹² K pojmům generální a individuální prevence více: ŠAMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až § 139. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 488 – 493.

⁹³ ZEZULOVÁ, Jana, KABÁTOVÁ, Ivana. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, č. 6, s. 11.

⁹⁴ Čl. 9 odst. 2 písm. a. Listiny základních práv a svobod, vyhlášené předsednictvím ČNR pod č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku ČR, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁹⁵ Čl. 2 odst. 2 Úmluvy č. 29 o nucené nebo povinné práci, přijatá dne 28. června 1930 generální konferencí mezinárodní organizace práce.

⁹⁶ CHROMÝ: K efektivitě výkonu..., s. 244.

⁹⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 276.

odborné veřejnosti tuto otázku považuje stále za spornou a dle jejich názoru je to patrně důvodem toho, proč v zahraničních právních úpravách je souhlas pachatele s trestem jednou z podmínek pro jeho uložení a bez jeho udělení trest není možné pachateli uložit. Je bráno, že pokud by v zákoně byla stanovena podmínka udělení souhlasu, nemohlo by se jednat o nucené práce, protože by zde byl dán souhlas osoby, že danou práci vykoná. Jednalo by se tedy o dobrovolnost přistoupení k trestu ze strany pachatele.⁹⁹ Souhlas by zde také vyjadřoval upřesnění Ústavou zakotveného principu zákazu nepřiměřenosti zásahu státu, kdy udělením souhlasu by pachatel přijal trest obecně prospěšných prací namísto jiného trestu, který by pro něj mohl představovat větší újmu, a tedy by na základě pachatelova souhlasu došlo k menšímu zásahu do jeho sféry ze strany státu.¹⁰⁰

Odpůrci trestu obecně prospěšných prací argumentují č. 29 Mezinárodní organizace práce o potlačení nucené a jiné práce. Tvrdí totiž, že i v případě souhlasu pachatele s trestem, by k danému souhlasu nebylo možno přihlížet, protože by jej pachatel dal s vědomím, že kdyby tak neučinil, byl by mu udělen jiný trest.¹⁰¹ Máme zde tedy dva zcela protikladné postoje ohledně udělení souhlasu ve vztahu k nuceným pracem, kdy jedna část odborné veřejnosti tvrdí, že v případě vyslovení souhlasu by se automaticky vyloučila sporná otázka, že se jedná o nucenou práci a druhou část odborníků, kteří podotýkají, že souhlas by byl dán v podstatě jen proto, aby se pachatel vyhnul jinému trestu.¹⁰² Tento spor je dle mého úhlu pohledu velmi těžké rozhodnout, nicméně jsem toho názoru, že i kdyby souhlas pachatele nebyl dán, bylo by možno daný trest uložit a nejednalo by se o nucenou práci. Trest obecně prospěšných prací je totiž sankce, která je ukládána za trestný čin spáchaný pachatelem a každý uložený trest je vždy zásahem do některé z hodnot člověka, které jsou pro něj důležité, ať už se jedná o zásah do svobody, volného času, finanční sféry pachatele, vždy je po něm vynucováno něco, co činí z donucení a proti své vůli a kdyby si mohl svobodně vybrat žádný trest by nevykonával. V případě tohoto trestu je zasažen pachatelův volný čas, ve kterém je povinen k určité práci, zajisté je důležité také zmínit, že se jedná o práci, která slouží k obecně prospěšným účelům, tedy ne zájmu jiné konkrétní osoby.

Jiná část odborné veřejnosti se přiklání k názoru, že i přes neexistenci souhlasu, se v případě trestu obecně prospěšných prací nejedná o nucené práce. Svůj postoj podkládají čl. 8 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, ve kterém se uvádí, že „nucené

---

⁹⁸ KARABEC, ROZUM: K problematice souhlasu pachatele..., s. 228.

⁹⁹ ZEŽULOVÁ, KABÁTOVÁ: Několik poznámek..., s. 11.

¹⁰⁰ SOLNÁŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. s. 118.

¹⁰¹ ZEŽULOVÁ, KABÁTOVÁ: Několik poznámek..., s. 11.

¹⁰² KARABEC, ROZUM: K problematice souhlasu pachatele..., s. 228.

práce není možné vztahovat na osoby, které jsou uvězněny na základě zákona, ani na osoby, které jsou podmíněně odsouzeny nebo podmíněně propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody.^{103 104}

Při řešení problematiky udělení souhlasu pachatele k trestu obecně prospěšných prací nám nutně vyplývá otázka, jak by to tedy bylo, kdyby skutečně zákon podmínil uložení trestu obecně prospěšných prací pouze na základě předchozího dání souhlasu. Jedná se mi především o to, jaký trest by byl soudem uložen v případě neudělení tohoto souhlasu, protože dle současné právní úpravy zastává trest obecně prospěšných prací v systému trestů pozici třetího nejprísnejšího trestu. Byl by tedy vždy uložen trest o něco přísnější, tedy trest domácího vězení? Nebo by snad soud zvažoval, zda uloží trest odnětí svobody? Trest obecně prospěšných prací za splnění dalších zákonem stanovených podmínek je umožněn uložit pokud, k naplnění účelu trestu nebude postačovat uložení jiného trestu. Z toho patrně vyplývá, že soud jej bude zvažovat, pokud by v daném případě nebylo dostačující uložení jiného alternativního trestu, který je považován za mírnější než samotný trest obecně prospěšných prací. Pak tedy v situaci kdy daný trest soud bude brát jako přijatelný, ale nedojde k udělení souhlasu, bude muset rozhodnout o jiném trestu, který uloží. Tím bude nejpravděpodobněji právě trest domácího vězení.

Dále nutno podotknout, že i v případě, kdy by zákon stanovil, že pro uložení trestu obecně prospěšných prací je nezbytný souhlas pachatele, by tento souhlas neznamenal jistotu, že pachatel opravdu trest vykoná. Existovalo by riziko, že někteří pachatelé souhlas udělí úmyslně s tím vědomím, že trest nevykonají a následkem bude přeměna trestu obecně prospěšné práce na peněžitý trest, trest domácího vězení nebo na trest odnětí svobody. Kdyby byl trest přeměněn na trest domácího vězení nebo trest odnětí svobody, tak maximální počet dní strávených ve vězení by nemohl přesahovat 300 dní, protože každá byť i započatá jedna hodina neodpracovaného trestu by se rovnala jednomu dni strávenému buďto v domácím vězení nebo státním vězení.^{105 106} Lze se ovšem setkat i s opačným názorem, kdy souhlas daný pachatelem má vyjadřovat jeho rozhodnutí trest vykonat, s tím že by pachatel neuděloval souhlas, kdyby trest poté nechtěl odpracovat.¹⁰⁷ Je složité říci, který z daných dvou názorů je správnější, protože nikdy nelze s jistotou říci, zda pachatel udělil souhlas promyšleně s cílem nechat si trest následně přeměnit, nebo zda skutečně vyjadřuje svou vůli

¹⁰³ ZEZULOVÁ, KABÁTOVÁ: Několik poznámek..., s. 11.

¹⁰⁴ Čl. 8 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

¹⁰⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 282.

¹⁰⁶ § 65 odst. 2 písm. a, b, c zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁰⁷ ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. *Trestní právo*, 2007, č. 9, s. 7.

jej následně řádně vykonat. Opravdová vůle pachatele se prokáže až jeho následným chováním, které jasně projeví jeho postoj k uloženému trestu, nemůžeme tedy dopředu říct, zda dojde ke skutečnému vykonání trestu obecně prospěšných prací či k jeho přeměně na jiný trest stanovený trestním zákoníkem.

Výhodou případného udělení souhlasu pachatele je nicméně okolnost, že pokud pachatel souhlasí s daným trestem a přijme jej, má tato jeho vnitřní sounáležitost s trestem pozitivní vliv na jeho návrat do společnosti a převýchovu.¹⁰⁸ Z daného pohledu by tedy bylo prospěšné podmínku souhlasu pachatele uzákonit. S tímto úhlem pohledu nelze nic jiného než souhlasit. Z penologického hlediska má souhlas pachatele s trestem obecně prospěšných prací velmi pozitivní význam, protože pokud pachatel vnitřně přijme odpovědnost, souhlasí, že daný trest vykoná, dojde k žádoucímu účelu trestu a to k nápravě pachatele, kdy se velice podstatně navyšuje pravděpodobnost, že pachatel již nebude páchat žádnou další trestnou činnost a bude vést řádný život.¹⁰⁹

Na závěr je třeba zmínit, že Rada Evropy svým členským státům vydala doporučení k přijetí souhlasu do jejich právních úprav.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ ZEZULOVÁ, KABÁTOVÁ: Několik poznámek..., s. 11.

¹⁰⁹ KARABEC, ROZUM: K problematice souhlasu pachatele..., s. 229.

¹¹⁰ Tamtéž.

4. Trest domácího vězení

4.1 Úvodem k trestu domácího vězení

Trest domácího vězení, který rozšířil škálu alternativních trestů užívaných v českém trestním právu byl zaveden novým trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., účinným od 1. 1. 2010.¹¹¹ V systému trestů se mu dostalo zařazení na druhé místo za nepodmíněný trest odnětí svobody. Je tedy považován za druhý nejpřísnější trest, který je možné v České republice uložit pachateli za jím spáchaný trestný čin.¹¹² Okruh osob, kterým je možné daný trest uložit byl stanoven stejně jako u trestu obecně prospěšných prací na pachatele přečinů¹¹³ – všech nedbalostních trestných činů a těch úmyslných trestných činů, u nichž je horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody do pěti let.¹¹⁴

Trest domácího vězení v soudobé podobě začal být prvně používán od osmdesátých let minulého století ve Spojených státech amerických. V trestní legislativě evropských zemí se začal nejdříve uplatňovat ve Velké Británii (v Anglii a Walesu se trest domácího vězení stal samostatným trestem v roce 1991), Francii, Belgii, Nizozemí a Švédsku.¹¹⁵

Z historického pohledu se trest domácího vězení v našem právním řádu objevil jako alternativa k uvěznění již dříve. Konkrétně tvořil součást zákona č. 117 z roku 1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl účinný do roku 1950. § 262 zákona č. 117/1852 ř.z. uváděl, že trest: „Bylo možno uložit namísto vězení prvního stupně v případě, že trestanec byl člověk bezúhonné pověsti a kdyby, jsa zdálen ze svého příbytku, nemohl si hleděti úřadu, svého obchodu nebo svého výdělku.“¹¹⁶ Při uložení daného trestu se vyžadoval slib pachatele, popřípadě mohla být navíc i postavena stráž k domu pachatele. Při porušení uloženého trestu docházelo k výkonu zbytku trestu ve vězení.^{117 118}

V České republice bývá trest domácího vězení ukládán jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Od účinnosti novely trestního zákoníku č. 390/2012 Sb., je nově možné přeměnit zbytek trestu odnětí svobody v trest domácího vězení. Trestní zákoník v § 57a nabízí možnost pachateli přečinu, který si odpykal alespoň polovinu uloženého trestu odnětí svobody, případně trestu odnětí svobody, který byl zmírněn na

¹¹¹ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc: Anag, 2011. s. 208.

¹¹² ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 310.

¹¹³ § 60 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹¹⁴ § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹¹⁵ HOŘÁK, Jaromír. Domáci vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 8.

¹¹⁶ § 262 zákona č. 117/1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

¹¹⁷ KALVODOVÁ, Věra. *Domáci vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?*. [online]. [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>>.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. S. 713.

základě rozhodnutí prezidenta republiky, aby si zažádal o přeměnu zbytku trestu v trest domácího vězení. Podmínkou pro podání žádosti je, významná změna v chování a postoji pachatele, ke které došlo po právní moci rozsudku a na základě níž se dá od odsouzeného očekávat, že bude schopen vést řádný život.¹¹⁹

Trest domácího vězení ovšem může mít daleko širší škálu uplatnění než jen jako preferovaná alternativa k pobytu ve vězení. Lze na něj pohlížet nejen jako na samostatný trest v rámci systému trestů, ale také jako na alternativu trestu k odnětí svobody v nápravném zařízení, případně může posloužit jako opatření, které je uloženo jako součást dohledu při podmíněném odsouzení.¹²⁰ V některých zemích, typicky ve Spojených státech amerických nebo v Kanadě, se trest domácího vězení často využívá jako tzv. back – end typ domácího vězení. Tento způsob uplatnění v praxi znamená, že odsouzený pachatel si ve vězení odsedí svůj trest a následně se podrobí domácímu vězení.¹²¹ Důvodem tohoto způsobu ukládání trestu je pravděpodobně myšlenka, že pokud zde bude existovat tzv. přechodná fáze, kdy pachatel bezprostředně po propuštění z vězení nebude ihned vrácen zcela zpět do běžného života, nýbrž bude ještě určitý čas trávit uvězněn doma, dojde ke snížení rizika opětovného páchaní další trestné činnosti. Pokud bude po fázi vykonání trestu odnětí svobody, tedy čase, po kterém byl zcela omezen v osobní svobodě následovat další fáze, kdy omezení ve svobodě již nebude absolutní, nýbrž jen částečné, dojde k postupnému včleňování odsouzeného do společnosti a tím pádem k menšímu šoku z přechodu z vězeňského způsobu života do normálního život svobodné osoby.¹²²

Další využití domácího vězení představuje také možnost nahrazení institutu vazby, tato varianta je uplatňována například ve Velké Británii a ve Francii.¹²³

Na základě několikaletého ukládání trestu domácího vězení v zahraničních zemích se ukázalo, že mnozí pachatelé považují trest domácího vězení za přísnější a způsobující větší újmu než krátkodobé nepodmíněné tresty odnětí svobody.^{124 125} Možným důvodem tohoto vnímání je ten, že oproti pobytu ve vězení, kde je pachatel zavřený a tudíž nemá možnost se vzdát, u trestu domácího vězení je zapotřebí určité sebekázně a dodržování stanovených pravidel, kdy pachatel ví, že se sice musí zdržovat na určeném místě, případně plnit přiměřená

---

¹¹⁹ § 57a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹²⁰ HOŘÁK: Domácí vězení a..., s. 8.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ HOŘÁK: Domácí vězení a..., s. 8.

¹²⁴ ŠAMAL: Trestní zákoník..., s. 713.

¹²⁵ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 96.

omezení či povinnosti, ale zároveň také ví, že je zde možnost tak neučinit.¹²⁶ Řada pachatelů, kteří si během svého života prošli jak trestem domácího vězení, tak nepodmíněným trestem odnětí svobody, je toho názoru, že ve vzájemném porovnání byl pro ně trest domácího vězení větším trestem a označili jej za přísnější a citelnější újmu než pobyt ve vězeňském zařízení. Mnozí z nich dále označili nepodmíněný trest odnětí svobody jako ten druh trestu, který by jednoznačně zvolili, kdyby měli být opět odsouzeni za další spáchanou trestnou činnost. Z pohledu opakování trestných činů výzkumy ukázaly, že není rozdíl v počtu opětovně odsouzených pachatelů, kteří již mají za sebou výkon trestu domácího vězení nebo trestu odnětí svobody.¹²⁷

4.2 Charakteristika trestu domácího vězení:

Trest domácího vězení je jedním z alternativních trestů, které si kladou za cíl snížit množství ukládání krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody a tím snížit stav obsazenosti českých věznic, jejichž kapacity jsou dlouhodobě velmi přeplněné. Stejně jako ostatním alternativním trestům se i trestu domácího vězení přičítá další pozitivum, kterým je předpokládána úleva v poklesu vynaložených nákladů na chod vězeňství v České republice.¹²⁸

129 130

Trestní zákoník stanovuje v § 60 odst. 1 podmínky, za kterých je možné trest domácího vězení uložit: „*soud může uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje – li pachatele přečinu, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení trestu domácího vězení, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí a určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.*“¹³¹ Zákon stanovuje, že nejvyšší přípustná délka trvání trestu domácího vězení jsou dva roky, neurčuje však nejnižší možnou délku trestu. Z toho vyplývá, že by bylo možné daný trest uložit i v rádech dnů, týdnů, měsíců. Z hlediska naplnění účelu trestu se jeví jako vysoce nepravděpodobné, že by soud pachateli přečinu uložil daný trest v trvání pouhých několika dnů, týdne či dvou týdnů. Tehdy by bylo velkou otázkou především z hlediska

¹²⁶ KALVODOVÁ, Věra. *Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?*. [online]. [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>>.

¹²⁷ KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení – další alternativní trest?*. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 236.

¹²⁸ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement*. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 64.

¹²⁹ KUČERA, Pavel, KINCL, Michael. *Ztratí trest domácího vězení smysl?*. *Trestní právo*, 2010, č. 4, str. 3.

¹³⁰ KRAHL, Matthias. *Elektronicky hlídané domácí vězení*. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 232.

¹³¹ § 60 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

působení na pachatele, zda by mělo vůbec smysl ukládat trest v tak krátké době trvání a nebylo by lepší uplatnit mírnější alternativní trest, například trest obecně prospěšných prací. Můžeme tedy soudit, že v případě volby trestu domácího vězení, bude soud nejčastěji volit délku trvání na dobu několika měsíců, tak jak je tomu v řadě zahraničních zemích, kde je tento trest ukládán především v tomto zmiňovaném rozsahu. Samozřejmě není vyloučen trest uložený v délce jednoho, případně i v maximální možné výši dvou let, zejména tehdy, když soud neuloží povinnost zdržovat se na určeném místě každý den v týdnu, ale ponechá některý den bez omezení pobývat v určeném místě. Ovšem je nutno podotknout, že v případě, kdy by soud uložil daný trest v nejvyšší přípustné výši, hrozilo by zvýšené riziko, že pachatel celý trest řádně nevykoná a dojde k přeměně trestu. Mohla by se tedy lehce opakovat situace, kdy stejně jako u trestu obecně prospěšných prací a jeho původního maximálního rozsahu 400 hodin, pokud byla uložena celá tato maximální výše, docházelo k hojnému počtu případů, kdy výše trestu byla tak vysoká pro pachatele, že docházelo k demotivaci vydržet řádný výkon celého trestu a následným výsledkem se stala jeho přeměna a nástup do vězení.^{132 133 134}

Trest domácího vězení lze uložit pouze, pokud je to vhodné vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, přičemž na posouzení daného kritéria se použije ustanovení § 39 odst. 2 trestního zákoníku. Povahu spáchaného přečinu posuzujeme dle znaků skutkové podstaty přečinu, které pachatel svým jednáním naplnil a dle dalších okolností souvisejících se spáchaným trestným činem (způsob, jakým pachatel uskutečnil trestný čin, záměr, cíl, polehčující a přitěžující okolnosti a další).^{135 136}

Další nezbytnou podmínkou, kterou je třeba posuzovat je osoba pachatele a jeho poměry, díky čemuž soud rozhodne, zda bude dostačující uložení trestu domácího vězení či nikoliv. Důležitý je nejen předchozí řádný život pachatele, ale také jeho postoj ke spáchanému přečinu a k odčinění újmy, kterou způsobil svým trestným činem. Dále se zohledňují také jeho osobní, rodinné a finanční poměry. Pro rozhodnutí soudu o tom jaký trest bude uložen, jsou rozhodující poměry pachatele v době, kdy je přečin soudem projednáván. Poměry pachatele se rozumí například věk, zdravotní stav, bydliště, pachatelovo zaměstnání, vyživovací povinnosti a další.^{137 138} Ve vztahu k zdravotním poměrům pachatele by se trest domácího vězení mohl ukázat jako příznivý, pokud by se jednalo o pachatele staršího věku, duševně

---

¹³² ŠAMAL: Trestní zákoník..., s. 715.

¹³³ BOLEDOVIČOVÁ: Podmínky uložení..., s. 64.

¹³⁴ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 236.

¹³⁵ ŠAMAL: Trestní zákoník..., s. 716.

¹³⁶ BOLEDOVIČOVÁ: Podmínky uložení..., s. 64 – 66.

¹³⁷ ŠAMAL. Trestní zákoník..., s. 717.

¹³⁸ BOLEDOVIČOVÁ: Podmínky uložení..., s. 65.

nebo tělesně postiženého či těhotnou ženu.¹³⁹ Zásadní otázkou, kterou soud řeší, je v neposlední řadě také to, jestli daný trest skutečně povede k cílené nápravě pachatele. V případě že by se jednalo o přečin, kterého se pachatel dopustil v prostředí svého bydliště například přečin týrání svěřené osoby dle § 199 odst. 1 trestního zákoníku, uložení trestu domácího vězení by zřejmě nemuselo vést ani k nápravě daného pachatele, ani by patrně nedokázalo zamezit páchání další stejné nebo obdobné trestné činnosti. K podpoře nápravného účinku trestu domácího vězení soud může navíc uložit přiměřená omezení či povinnosti.^{140 141 142}

Na rozdíl od trestu obecně prospěšných prací, kde se pro uložení trestu nevyžaduje udělení souhlasu pachatele, u trestu domácího vězení zákon výslovně stanovuje písemný slib pachatele, že se bude zdržovat na určeném místě v soudem stanoveném časovém rozsahu a bude součinný při průběžných kontrolách výkonu jeho trestu. To znamená, že pokud pachatel písemný slib odmítne udělit, soud nebude moci pachatele odsoudit k trestu domácího vězení, ale bude zapotřebí rozhodnout o jiném druhu trestu.^{143 144} Dle prvotní právní úpravy by odsouzený nebyl postižen žádnou sankcí, pokud by posléze odmítl spolupracovat při kontrolách výkonu trestu s probačními úředníky, případně by nepřipustil instalaci zařízení nezbytného k elektronickému sledování jeho povinnosti být ve stanovené hodiny na určeném místě. Tento výrazný nedostatek pomohla odstranit novela trestního zákoníku č. 330/2011 Sb., která prostřednictvím institutu přeměny trestu domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody určila, že porušování písemného slibu může být soudem shledáno jako důvod pro přeměnu trestu s následkem nástupu do vězení.^{145 146}

Podobně jako u trestu obecně prospěšných prací je trest domácího vězení možné uložit pouze pachateli přečinu, tedy méně závažného trestného činu oproti zločinům. I přesto že trest domácího vězení zastupuje v systému trestů druhou příčku nejpřísnějšího trestu, zatímco trest obecně prospěšných prací se nachází až za ním, tedy na třetím místě, lze oba tresty uložit za totožně vymezené trestné činy. Dalo by se očekávat, že v určení trestných činů, za které je možné uložit trest domácího vězení dojde oproti trestu obecně prospěšných prací k určitému zúžení, případně naopak k rozšíření o další trestné činy, čímž by bylo více patrné, že se jedná o trest přísnější než trest obecně prospěšných prací. Nicméně není tomu tak. Za jakýkoliv

¹³⁹ KRAHL: Domácí vězení..., s. 232.

¹⁴⁰ ŠAMAL: Trestní zákoník..., s. 717.

¹⁴¹ BOLEDOVIČOVÁ: Podmínky uložení..., s. 65.

¹⁴² ŠČERBA: Alternativní tresty..., s. 311.

¹⁴³ ŠAMAL: Trestní zákoník..., s. 717.

¹⁴⁴ BOLEDOVIČOVÁ: Podmínky uložení..., s. 65.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 66.

¹⁴⁶ ŠČERBA: Alternativní tresty..., s. 312 – 313.

přečin je tedy možné uložit jak trest obecně prospěšných prací, tak trest domácího vězení. Vodítko, které přinese konkrétní určení, který z daných dvou trestů soud vybere jako vhodnější, bude záviset na povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě pachatele. Bude uložen takový trest, který nejlépe přispěje k nápravě pachatele a naplnění účelu trestu. Pokud tedy bude k nápravě pachatele postačovat uložení mírnějšího trestu obecně prospěšných prací, uloží soud tento trest, pokud bude zřejmě nedostačující, přistoupí soud k volbě možnosti přísnějšího trestu. Trest domácího vězení je považován za přísnější z toho důvodu, že při jeho uložení dochází k částečnému omezení svobody pohybu pachatele, kterému je tímto trestem uložena povinnost pobývat ve vymezeném časovém rozmezí v místě bydliště. Při porušení může následovat sankce v podobě přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody. U trestu obecně prospěšných prací naopak je zcela zachována osobní svoboda pachatele, trestem je zasaženo do volného času pachatele, kdy mu je uložena povinnost vykonat obecně prospěšnou činnost v předem určeném časovém rozsahu. Ovšem i při porušení trestu obecně prospěšných prací existuje možnost jeho přeměny v trest odnětí svobody. Oba tresty vedle sebe uložit nejde, výslovný zákaz přímo stanovuje trestní zákoník v § 53 odst. 1. Trest domácího vězení je možné uložit stejně jako trest obecně prospěšných prací jako samostatný trest, i když v zákoně není výslovně uveden u příslušné skutkové podstaty trestného činu.¹⁴⁷ Trestní zákoník navíc v § 60 odst. 2 dále konkretizuje podmínky pro uložení trestu domácího vězení jako samostatného trestu, kdy pachateli může být takto uložen pouze v případě, kdy s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, není třeba uložení jiného trestu.

4.3 Náplň trestu domácího vězení

Nový trestní zákoník, kterým byl zaveden trest domácího vězení, v § 60 části odst. 3 ve svém prvotním znění uváděl: „*Nestanoví – li soud v rozsudku jinak, trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20:00 hodin do 5:00 hodin.*“¹⁴⁸ Na základě slovní formulace ve výše zmíněné části ustanovení byla soudu dána možnost buď držet se časovému rozmezí stanoveného zákonem, nebo individuálně upravit časové vymezení trestu dle konkrétního případu určitého pachatele. Bylo tedy možné i mírnější určení povinnosti zdržovat se na určeném místě. Možnost soudu stanovit pro každého pachatele jiné časové rozpětí je výrazem individualizace trestu. Přesné určení odkdy dokdy bude, nebude

¹⁴⁷ § 53 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁴⁸ § 60 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, před novelou zákona č. 330/2011 Sb.

moci pachatel opustit své bydliště je ovlivňováno i případnými přiměřenými omezeními a přiměřenými povinnostmi, které soud může po dobu výkonu trestu také uložit, aby přiměl pachatele vést řádný život. To znamená, že pokud soud pachateli uložit například povinnost podrobit se programu převýchovy, psychologického poradenství či program léčení ze závislosti na návykových látkách, musí tomu přizpůsobit určení trestu, aby pachatel mohl soudem uloženou povinnost splnit.^{149 150} Dané znění bylo poměrně brzy od zavedení daného alternativního trestu do českého trestního práva pozměněno novelou trestního zákona č. 330/2011 Sb., účinnou od 1. 12. 2011, kdy z ustanovení zákona bylo vyňato výslovné časové určení, ve kterém má odsouzený pachatel povinnost zdržovat se na daném místě. Nově najdeme v § 60 části odst. 3 slovní spojení „*v soudem stanoveném časovém období*“, které nahradilo dřívější konkrétní časové vymezení. To znamená, že nyní zůstává už jen čistě na úvaze soudu, aby s přihlédnutím ke konkrétnímu případu a pachateli vždy individuálně stanovil časové rozmezí, ve kterém bude pachatel povinen nevzdalovat se z určeného místa.¹⁵¹ Zbývající část ustanovení § 60 odst. 3 zůstala zachována. Nadále také platí stanovení výjimky z povinnosti zdržet se v určeném místě v časovém rozmezí, které bylo vytyčeno soudem, pokud nastanou důležité důvody, v případě výkonu zaměstnání, poskytování zdravotních služeb, jež je nezbytně vyžadováno z důvodu úrazu či onemocnění odsouzeného pachatele.¹⁵² Při stanovení přesného časového úseku, ve kterém bude pachatel mít povinnost zdržovat se na určeném místě, zpravidla v místě jeho trvalého pobytu, soud bude přihlížet k době výkonu zaměstnání pachatele, k péči o nezletilé děti, dále k tomu, aby mu bylo umožněno vyřídit si veškeré nezbytné záležitosti, jež jsou potřeba k zajištění jeho osobního a rodinného života.¹⁵³ Zde oproti původnímu znění zákona došlo k výslovné specifikaci hledisek majících vliv na časové určení trestu domácího vězení. I nadále zůstává zachována výslovně uvedená možnost soudu umožnit odsouzenému navštívit bohoslužby, případně jiné náboženské shromáždění ve dnech pracovního klidu pracovního volna.¹⁵⁴

Podobně jako u trestu obecně prospěšných prací lze i u trestu domácího vězení současně pachateli uložit po dobu výkonu trestu přiměřená omezení a přiměřená opatření z § 48 odst. 4 trestního zákoníku, jejichž úlohou je napomoci k vedení řádného života pachatele. Dále mu může být uloženo nahradit způsobenou škodu způsobenou trestným činem, případně

---

¹⁴⁹ KALVODOVÁ, Věra. *Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?*. [online]. [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>>.

¹⁵⁰ ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/ 2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 2.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² § 60 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁵³ § 60 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁵⁴ Tamtéž.

vydání bezdůvodného obohacení, jež nabyl v důsledku spáchání trestného činu.¹⁵⁵ (§ 60 odst. 5 trestního zákoníku)

4.4 Problematika pojmu obydlí

Jednou z podmínek pro to, aby mohl být pachatel uložen trest domácího vězení, je jeho písemný slib, že se bude zdržovat v obydlí na určené adrese.(§ 60 odst. 1 písm. b trestního zákoníku)¹⁵⁶, konkrétně nám trestní řád určuje, že výkon trestu probíhá v obydlí odsouzeného, kde má trvalé bydliště, nebo v místě, kde se zdržuje.(§ 334a odst. 3 trestního řádu)¹⁵⁷ Ovšem otázka co to je obydlí, respektive co si pod pojmem obydlí můžeme představit, aby v něm mohl probíhat výkon trestu je sporná. Zajisté není obydlí jako obydlí. K tomu aby mohl soud nařídit výkon trestu domácího vězení na určeném místě, je zapotřebí, aby dané místo odpovídalo určitým minimálním kritériím. Určitě by se mělo jednat o obydlí, které se nebude nacházet někde na odlehlém a těžce přístupném místě, kde není telefonní signál či elektřina. Dané obydlí je jistě taktéž obydlím, nicméně s jistotou lze říci, že není vhodným místem pro výkon trestu. Nejen z důvodu odlehlosti, protože by to znesnadnilo možnost přístupu probačních úředníků, namátkových kontrol, ale v případě již dlouho plánovaného elektronického monitoringu, by bylo zapotřebí také elektřiny a telefonního signálu v daném místě. Dalším bodem, který je nutné zmínit je, aby bylo přímo součástí obydlí sociální zařízení. Lze samozřejmě namítat, že v dnešní době je zabudované sociální zařízení přímo v místě, kde žijeme, považováno za samozřejmost, nicméně stále existují případy, kdy tomu tak není. Sociální zařízení, které by se nacházelo mimo byt, budovu, stavení, dům a podobně, byť v dosahu několika málo kroků od obydlí, by jistě bylo překážkou pro řádný výkon trestu, protože při elektronickém monitoringu je zařízení, které kontroluje přítomnost odsouzeného v obydlí a při vzdálení odsouzeného okamžitě registruje dané jednání a signalizuje, že došlo k porušení výkonu trestu. Místo, kde se odsouzený smí pohybovat je zpravidla vytyčeno rozlohou daného obydlí. To znamená, že odsouzený nesmí překročit práh bytu, je otázkou, zda by směl vyjít na balkón. Zde se domnívám, že by mu to mělo být umožněno a signál by měl být nastaven tak, aby zahrnoval i prostor balkónu, pokud se v obydlí nachází. Balkón považuji za součást obydlí, která je jeho bezprostřední částí a i když se odsouzený již částečně nachází „venku“, stále venku není, protože balkón je určitým zakončením obytné části. Svým způsobem pokud odsouzený vstoupí na balkón, je to obdobné tomu, že by otevřel okno a

¹⁵⁵ § 60 odst. 5 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁵⁶ § 60 odst. 1 písm. b zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁵⁷ § 334a odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších právních předpisů.

vyklonil se ven, rovněž je v obydlí a přitom částečně venku. Vykloněním z okna rozhodně nedochází ke vzdálení se z určené adresy, rovněž vkročením na balkon osoba stále zůstává ve svém obydlí. Ovšem pokud by se jednalo o zahradu, zde už je situace jiná. Zahrada z mého pohledu není považována za obydlí, ani jeho část a tudíž by při výkonu trestu domácího vězení nemělo být umožněno pohybovat se na zahradě. Obydlím je budova (či část budovy – například byt), která je plně způsobilá k tomu, aby se v ní dalo žít. Je trvalého charakteru, nedá se přemístit, je zabudovaná v zemi (byt je součástí budovy, která je zabudována v zemi). Za obydlí tedy nelze považovat stan, karavan, iglú nebo domek postavený ve větvích stromu. V případě že by pachateli bylo umožněno být v hodinách určených pro výkon trestu na zahradě, mohlo by to znamenat výraznou úlevu a odlehčení pro některé pachatele, tím pádem by trest výrazně ztrácel charakter toho, že má skutečně jako trest působit. Pobyt na zahradě může umožnit spoustu zdrojů zábavy, zahradničení a mohlo by být zneužito jako příjemné krácení času při hodinách stanovených pro povinnosti zdržovat se na určené adrese.

4.5 Následek maření výkonu trestu domácího vězení (stav před a po novele č. 330/2011 Sb. trestního zákoníku)

Následující část diplomové práce jsem se rozhodla rozdělit do tří podkapitolek. První bude věnovaná institutu náhradního trestu odnětí svobody, který v českém právním systému existoval do účinnosti novely zákona č. 330/2011 Sb., druhou institutu přeměny domácího vězení, který byl zaveden s účinností výše zmíněné novely místo institutu náhradního trestu odnětí svobody. Třetí podkapitolka provede zhodnocení obou právních úprav následku maření výkonu trestu domácího vězení.

4.5.1 Náhradní trest odnětí svobody

Prvotní právní úprava v okamžiku účinnosti nového trestního zákoníku ke dni 1. 1. 2010 stanovovala, že pokud se soud rozhodne pro uložení trestu domácího vězení, současně určí i výši náhradního trestu odnětí svobody až na jeden rok pro pachatele, který by zmařil výkon svého trestu. (§ 61 odst. 1 trestního zákoníku)¹⁵⁸

Zákon výslovně v § 61 odst. 2 konkretizuje jednání, jež vede ke zmaření trestu domácího vězení. Tímto jednáním je nedodržování vytyčeného časového harmonogramu určeného k setrvání pachatele na vymezeném místě, porušování přiměřených omezení a

---

¹⁵⁸ § 61 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

povinností a porušení povinnosti nahradit způsobenou škodu, případně vydat bezdůvodné obohacení nabyté spáchaným přečinem.¹⁵⁹ Pokud by se výše jmenovaného jednání odsouzený dopustil, soud by následně musel rozhodnout, zda nařídí výkon celého náhradního trestu odnětí svobody pro zmaření trestu. Za tímto účelem by bylo zapotřebí zhodnotit celé pachatelovo dosavadní chování během výkonu trestu, nejen rozhodovat na základě jednoho jediného porušení některé z jeho povinností. Posuzování by soudu měla usnadnit spolupráce s Probační a mediační službou a provozovatelem elektronického monitoringu. O každém odsouzeném a výkonu jeho trestu je soudu průběžně podávána zpráva. V případě kdy soud rozhodl o nezbytnosti náhradního trestu, docházelo vždy k uložení celého náhradního trestu, nebylo možno rozhodnout pouze o uložení jeho části.^{160 161} Pokud za existence institutu náhradního trestu odnětí svobody odsouzený zmařil svůj trest (například i pouhý týden před koncem výkonu svého trestu), působilo uložení celého náhradního trestu zajisté značně přísně, nicméně vytvářelo silný efekt na psychiku odsouzeného za tím účelem, aby skutečně vydržel celý výkon trestu.¹⁶²

Nutno upozornit, že maximální možná výše jednoho roku u náhradního trestu domácího vězení vytvářela jistý nepoměr ve srovnání s nejvýše přípustnou výší náhradního trestu stanoveného při nevykonání jiného alternativního trestu a to peněžitého trestu, která byla zákonodárcem stanovena na čtyři roky. Trest domácího vězení byl a stále je považován za nejpřísnější alternativní trest v rámci systému trestů, ovšem dané stanovení výše náhradního trestu v porovnání s úpravou u mírnějšího peněžitého trestu, tomu nebylo odpovídající.¹⁶³ Novelizace trestního zákoníku č. 330/2011 Sb. a č. 390/2012 Sb., přinesly změny, kdy místo náhradního trestu domácího vězení nově dochází k přeměně trestu domácího vězení, obdobnou změnu přinesla i druhá výše zmíněná novela, která se dotkla peněžitého trestu. U něj mimo jiné také nově stanovuje možnou přeměnu peněžitého trestu i na trest domácího vězení, za předpokladu splnění podmínek, které jsou vyžadovány pro uložení tohoto trestu.

---

¹⁵⁹ § 61 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁶⁰ ŠAMAL: Trestní zákoník..., s. 727.

¹⁶¹ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc: Anag, 2011. s. 212.

¹⁶² HULÁN, Petr. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku*. [online]. e – advokacie.cz, 22. února 2011 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/ustavni-spravni-a-trestni-pravo/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>>.

¹⁶³ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86.

4.5.2 Přeměna trestu domácího vězení

Na základě novely zákona č. 330/2011 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 12. 2011¹⁶⁴, došlo ke změně ustanovení trestního zákoníku, konkrétně § 61, kdy místo náhradního trestu odnětí svobody byla zavedena přeměna trestu domácího vězení. Nově tedy § 61 trestního zákoníku říká, že: „*jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší podmínky výkonu trestu, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody.*“¹⁶⁵ Ustanovení obsahuje výslovně stanovené důvody, pro které je od účinnosti trestní novely možné daný alternativní trest přeměnit na trest odnětí svobody, přičemž stačí naplnit jediný z uvedených důvodů. Pro přeměnu je nezbytné, aby některý z důvodů nastal v rozmezí od právní moci rozsudku trestního soudu, kterým došlo k odsouzení pachatele k trestu domácího vězení do skončení výkonu tohoto trestu. Rovněž je třeba, aby se jednalo o jednání, které je zaviněné, tedy zde nesmí existovat překážka výkonu nevyvolaná pachatelem. K rozhodnutí soudu o přeměně trestu může dojít i v průběhu výkonu trestu domácího vězení. Na rozdíl od trestu obecně prospěšných prací, není důvodem pro přeměnu, pokud dojde ke zjištění, že pachatel nevede řádný život.^{166 167}

Nadále zůstává v platnosti, stejně jak tomu bylo i u předchozí právní úpravy náhradního trestu odnětí svobody, že soud dříve než rozhodne o přeměně trestu, posoudí celkově, jak se odsouzený choval v průběhu výkonu svého trestu. Tedy nebude ihned přeměňovat na základě pouhého jednoho porušení ze strany odsouzeného. Stejně tak je pro případné rozhodnutí o přeměně nezbytné být v úzkém kontaktu s Probační a mediační službou, případně i s provozovatelem elektronického monitoringu, poté co u nás bude fungovat systém elektronické kontroly výkonu trestu domácího vězení.¹⁶⁸ V případě přeměny trestu se přemění každý byť jen započatý den nevykonaného trestu domácího vězení v den strávený ve vězení.(§ 61 trestního zákoníku)¹⁶⁹

---

¹⁶⁴ ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/ 2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 1.

¹⁶⁵ § 61 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁶⁶ ŠČERBA: Trest domácího vězení..., s. 3 – 4.

¹⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 831 – 833.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 832 – 835.

¹⁶⁹ § 61 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

4.5.3 Zhodnocení institutu náhradního trestu odnětí svobody a přeměny trestu domácího vězení

Původní institut trestního práva náhradní trest odnětí svobody byl nahrazen na základě novely č. 330/ 2011 Sb., trestního zákoníku s účinností od 1. 12. 2011 novým institutem přeměnou trestu domácího vězení. Změna právní úpravy v mnohém pozměnila charakter možného následku pro pachatele v případě maření výkonu jeho trestu.¹⁷⁰

Pokud soud před účinností novely č. 330/2011 Sb., rozhodl, že pachatele potrestá trestem domácího vězení, stanovil rovnou ve svém rozhodnutí i výrok o náhradním trestu odnětí svobody v maximální možné výši jednoho roku, pro případ že by odsouzený zmařil svůj trest. Výrok o náhradním trestu odnětí svobody tvořil obligatorní součást rozsudku soudu. Oproti tomu nyní soud rozhoduje o případné přeměně domácího vězení na odnětí svobody až v případě, kdy skutečně dojde k tomu, že pachatel zmaří výkon svého trestu tím, že naplní některý z taxativních důvodů nově stanovených v trestním zákoníku. Přičemž zákon výslovně stanovuje, že pokud dojde k této situaci, soud může přeměnit, nikoliv, že musí.^{171 172} Soud může o přeměně trestu domácího vězení rozhodnout i během výkonu tohoto trestu (§ 61 trestního zákoníku).¹⁷³ Pokud skutečně bude určeno, že dojde k přeměně trestu, soud následně uplatní systém, kdy každý byť jeden započatý den nevykonaného trestu domácího vězení se rovná jednomu dni strávenému ve vězení. Používá se tedy stejný způsob přepočítávání, jaký je používán i ve spojitosti s trestem obecně prospěšných prací.¹⁷⁴ Tato právní úprava ji jistě výhodná, nicméně jsem toho názoru, že předešlá úprava náhradního trestu odnětí svobody, kdy soud přímo v rozsudku stanovil, že pokud dojde ke zmaření, pošle odsouzeného do vězení a to nejen v té části trestu, kterou nestačil odsouzený vykonat, nýbrž v celé výši stanoveného náhradního trestu, je lepší motivací pro to, aby odsouzený měl z uloženého trestu vyšší respekt a snažil se trest vykonat řádně a poctivě. Za stávající právní úpravy pokud tedy dojde k porušení výkonu trestu domácího vězení a soud usoudí, že bude třeba přeměna trestu, hrozí pachateli pouze krátkodobý pobyt ve vězení.

Závažným nedostatkem právní úpravy je, že po pachateli není výslovně požadováno, aby při výkonu trestu domácího vězení vedl řádný život. Tato chyba tak způsobuje situaci, kdy v případě že by se pachatel v průběhu výkonu trestu domácího vězení dopustil spáchání

¹⁷⁰ ŠČERBA: Trest domácího vězení..., s. 3 – 4.

¹⁷¹ ŠAMAL: Trestní zákoník..., s. 726.

¹⁷² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s.

832.

¹⁷³ § 61 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁷⁴ ŠČERBA: Trest domácího vězení..., s. 3.

nového trestného činu, nejednalo by se o důvod pro přeměnu jeho trestu. Přičemž pro srovnání podmínka vedení řádného života je zakotvena například v právní úpravě trestu obecně prospěšných prací. Navíc se zde vytváří i zvláštní situace způsobená tím, že zákon sice nevyžaduje, aby pachatel vedl v průběhu výkonu svého trestu domácího vězení řádný život, ale současně je mu v rámci § 60 odst. 5 trestního zákoníku možné uložit přiměřená omezení a povinnosti, které soud zpravidla ukládá za tím cílem, aby přiměl pachatele vést řádný život.¹⁷⁵

Novela trestního zákoníku č. 330/2011 Sb., dále přinesla výslovné zakotvení taxativních důvodů, pro které soud může rozhodnout o přeměně trestu domácího vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody. Trestní zákoník ve svém § 61 stanovuje celkem čtyři důvody, konkrétně je v zákoně uvedeno: „*jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest soud může rozhodnout o přeměně.*“¹⁷⁶

Konkrétní vyjmenování důvodů, přičemž naplnění kteréhokoliv z nich může soud ohodnotit jako důvod k tomu, aby přeměnil trest a poslal pachatele do vězení, je určitě pozitivní a vhodné. Nicméně jak jsem již výše zmiňovala, výrazným nedostatkem je, že zákon po odsouzeném taktéž nevyžaduje, aby vedl řádný život. Naopak velkým přínosem je, že nyní je možné vidět důvod pro přeměnu i v případě, že odsouzený poruší svůj písemný slib, který tvoří jednu z podmínek pro to, aby mu mohl být trest vůbec soudem uložen. Před účinností novely trestního zákoníku totiž nebyla stanovena žádná sankce pro případ, že by k takovému porušení došlo. Porušení slibu se může projevovat například tím, že odsouzený nebude poskytovat součinnost, která je z jeho strany nezbytně vyžadována pro kontrolu výkonu jeho trestu, například ve formě toho, že nebude chtít pustit do bytu probačního úředníka, neumožní instalaci zařízení nezbytného pro elektronickou kontrolu výkonu jeho trestu a podobně.^{177 178} V § 61 trestního zákoníku vzbuzuje otazník slovní spojení: „*sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení*“, protože v případě trestu domácího vězení nedochází k sjednávání žádných podmínek, proto lze považovat tuto část § paragrafu, konkrétně slovo *sjednané* za mylné.¹⁷⁹

---

¹⁷⁵ ŠČERBA: Trest domácího vězení..., s. 4.

¹⁷⁶ § 61 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁷⁷ BOLEDOVIČOVÁ: Podmínky uložení..., s. 66.

¹⁷⁸ ŠČERBA: Trest domácího vězení..., s. 4.

¹⁷⁹ Tamtéž.

4.6 Elektronický monitoring

Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku uvádí, že výkon trestu domácího vězení může být hlídán dvěma způsoby. Prvním z nich je kontrola probačními úředníky a druhý je prostřednictvím elektronického sledování nebo – li elektronického monitoringu, jak je tomu v řadě ostatních evropských zemí a v zámoří. (k §60)¹⁸⁰ V případě kontroly za pomoci elektronického monitoringu by bylo vhodné zapojit i probační úředníky, kteří svým působením mohou výrazně napomoci výchovnému účinku vůči odsouzeným pachatelům.¹⁸¹ Po zjištění porušování povinnosti zdržovat se na určeném místě nebo také uložených přiměřených omezení či povinností vzniká nutnost oznámit to soudu, který nařídil výkon trestu.¹⁸²

Na rozdíl od ostatních států, kde v řadě z nich před samotným zavedením trestu domácího vězení do jejich právních řádů probíhala řada výzkumů, jež měly přinést zjištění, jak bude v praxi trest domácího vězení skutečně fungovat a zda bude možno pomocí něj dosáhnout toho, co je od něj očekáváno, v České republice byl zaveden přímo, tedy s absencí jakýchkoliv zkoušek „nanečisto“.¹⁸³ Navíc od počátku účinnosti nového trestního zákoníku bez existence kontroly prostřednictvím elektronického monitoringu, prozatím pouze za dohledu prováděného probačními úředníky. Otázkou je, jak bude trest domácího vězení schopen naplňovat svůj účel a smysl, zajistit řádný výkon trestu, pomoci dosáhnout efektivního nápravného účinku vůči pachateli a samozřejmě také přispět ke snížení kapacit vězeňských zařízení bez dostatečného dohledu nad pachatelem. Vědomí, že dosud jediným způsobem možné kontroly jsou kontrolní návštěvy probačních úředníků, z trestu domácího vězení činí trest, který ať již z pohledu právníků, soudců, veřejnosti i samotných pachatelů nemusí být zcela trestem, poněvadž prozatím neumožňuje zcela precizní zajištění dohledu nad dodržováním podmínek trestu a tedy neodpovídá pozici druhého nejpřísnějšího trestu v rámci českého systému trestů. Z pohledu počtů jeho ukládání soudci je nutno říci, že soud prozatím příliš nevyužívá možnosti ukládat daný trest pachatelům přečinů.^{184 185 186 187} V roce 2010 byl trest domácího vězení dle statistické ročenky uložen celkem ve 114 případech, za rok 2011

---

¹⁸⁰ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. [online]. trestnizakonik.cz, [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

¹⁸¹ HORÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 11.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ ŠČERBA: Alternativní tresty..., s. 328.

¹⁸⁴ ŠČERBA: Trest domácího vězení..., s. 2.

¹⁸⁵ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 236 – 237.

¹⁸⁶ BLANDA, Robert. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 16 – 17.

¹⁸⁷ ŠČERBA: Alternativní tresty..., s. 328 – 329.

jeho počet stoupl na 228 a za rok 2012 statistická ročenka kriminality hlásí číslo 398.¹⁸⁸ Dá se předpokládat, že po zavedení elektronického systému kontroly, počet uložení trestu domácího vězení vzroste. Současný relativně nízký počet případů, kdy soudce dospěje k volbě právě tohoto trestu je pravděpodobně důsledkem neexistence dostačujících kontrol, které skutečně odsouzeného pachatele přimějí řádně dodržovat trest.¹⁸⁹ Ve stávající chvíli jsou pachatelé vedeni vědomím, že je jen velmi malá šance na odhalení jejich laxního přístupu k výkonu trestu domácího vězení.¹⁹⁰ Zajištění dostatečného počtu namátkových kontrol je pouze za pomoci pracovníků Probační a mediační služby velmi nesnadný úkol, vyžadující zvýšení počtu pracovníků a také dokoupení patřičných věcí, které se stanou nápomocny při kontrolách (například automobily, které výrazně urychlí přemístění úředníků od jednoho kontrolovaného subjektu k dalšímu).¹⁹¹ Nicméně i přes veškeré snahy je zcela evidentní, že kontrola vykonávána čistě pomocí nečekaných návštěv, nikdy nedokáže přinést natolik efektivní a účinnou kontrolu odsouzených pachatelů jako elektronické sledování. Pokud budou odsouzení mít vědomí, že každý jejich krok ve vytyčeném čase je bedlivě sledován a ví se, kde se právě v danou chvíli nachází, budou lépe motivováni pečlivě dodržovat daný trest a neriskovat hrozící přeměnu na nepodmíněný trest odnětí svobody. Poté i soudci budou více a ochotněji ukládat trest domácího vězení, protože bude zřejmé, že s elektronickým monitoringem, budou odsouzení skutečně pečlivě hlídání a nebude ponecháno víceméně na jejich vůli, zda se opravdu budou nacházet na určeném místě.¹⁹² ¹⁹³ Nejlepším řešením stávající situace je v co nejdřívější době zavést elektronickou kontrolu výkonu trestu domácího vězení prostřednictvím elektronických náramků, připevněných na ruku či nohu pachatele a napomoci tímto způsobem zajistit stálý dohled nad výkonem trestu.

Hlídání řádného výkonu trestu skrze elektronické náramky bude vyžadovat nemalé pořizovací náklady ve výši několika stovek miliónů korun, přičemž další finanční částku bude stát zajištění provozu.¹⁹⁴ I přes značně vysokou sumu, kterou bude třeba nutně vynaložit pro zavedení elektronického monitoringu za účelem kontroly řádného výkonu trestu domácího vězení by daný systém měl přinést výraznou úlevu a snížení nákladů ve vězeňském systému. Ministerstvo spravedlnosti očekává, že zavedením elektronického sledování by mělo dojít

---

¹⁸⁸ *Statistické ročenky kriminality*. [online]. cslav.justice.cz, [cit. 10. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

¹⁸⁹ ŠČERBA: Trest domácího vězení..., 2.

¹⁹⁰ ŠČERBA: Alternativní tresty..., s. 328.

¹⁹¹ ČÁDOVÁ, Jitka. Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 18.

¹⁹² ŠČERBA: Trest domácího vězení..., s.2-3.

¹⁹³ KRÁL: Domácí vězení..., s.236 -237.

¹⁹⁴ VANTUCH: Trestní zákoník..., s. 208.

ročně o snížení výdajů přibližně o částku 750 milionů korun.¹⁹⁵ Předpokládá se, že roční náklady na jednoho odsouzeného vykonávajícího trest domácího vězení by měly být desetkrát nižší v porovnání s finančním obnosem, který v současné době stát stojí výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody pro jednoho odsouzeného pachatele.¹⁹⁶ (Anag str 208) Pro elektronickou kontrolu odsouzených se stanou stěžejní elektronické náramky, prostřednictvím kterých bude zajištěn potřebný dohled nad řádným výkonem trestu. Další nepostradatelnou součástí systému se stane speciální zařízení nainstalované v místě určeném pro výkon trestu, které bude přinášet informace, zda se odsouzený skutečně nachází v místě, kde musí v daný čas být.¹⁹⁷

Jinou možností jak zajistit sledování odsouzených prostřednictvím elektronického sledování by mohlo být využití služeb některé z firem disponující potřebným technickým zařízením, která by jak technicky tak personálně byla schopna tuto kontrolu vykonávat a v případě zjištění porušení výkonu oznámit tuto okolnost soudu. Tato nabídka řešení by mohla pomoci relativně rychle vyřešit problém s absencí elektronického dozoru nad odsouzenými a napomoci k lepšímu využívání trestu domácího vězení v praxi.¹⁹⁸ Výše zmíněná varianta řešení situace se jeví jako nejvíce vhodná a dá se předpokládat, že na základě výběrového řízení bude vybraná firma zajišťovat prostřednictvím elektronického monitoringu kontrolu výkonu trestu domácího vězení v České republice.

Prvotně se plánovalo, že by elektronický systém kontroly mohl v praxi fungovat od počátku roku 2011, poté co měl být uskutečněn v roce 2010 nákup elektronických náramků, ovšem došlo ke zrušení tendru.¹⁹⁹ ²⁰⁰ V roce 2012 si ministerstvo spravedlnosti stanovilo jako jeden ze svých hlavních cílů pro daný rok podniknout nezbytné kroky pro zavedení elektronického sledování do praxe. Za tímto účelem bylo na konec roku 2012 plánováno výběrové řízení na nákup 500 – 2000 kusů elektronických náramků ve výši 300 milionů korun, ovšem z důvodu prezidentské amnestie došlo podruhé ke zrušení tendru. Prozatím to vypadá, že spíše než uskutečnění výběrového řízení na nákup elektronických náramků, dojde k jejich pronájmu. Navíc došlo i k přehodnocení počtů potřebných elektronických náramků, kdy bude postačující menší počet než byl plánován původně. Nicméně otázka určení přesného a konečného data, kdy skutečně dojde k realizování elektronické kontroly stále není zcela

¹⁹⁵ BLANDA: Odstraní elektronické..., s. 16.

¹⁹⁶ VANTUCH: Trestní zákoník..., s. 208.

¹⁹⁷ KRÁL: Domácí vězení..., s.237-238.

¹⁹⁸ KRÁL: Domácí vězení..., s. 238.

¹⁹⁹ BLANDA: Odstraní elektronické..., s. 17.

²⁰⁰ JURKOVÁ, Marcela. *Nákup náramků pro domácí vězně je po amnestii u ledu. Ve hře je ještě pronájem.* [online]. zpravy.ihned.cz, 29. července 2013 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/c1-60320260-elektronicke-naramky-pro-vezne-stat-nekoupi>>.

definitivní.²⁰¹

4.6.1 Zkušební provoz elektronického sledování v České republice

V roce 2012, tedy až dva roky po zavedení samotného trestu domácího vězení do české trestněprávní úpravy, se v České republice uskutečnil v časovém rozmezí od 1. 7. do 30. 12. 2012 „Elektronický monitoring odsouzených“. Strůjcem projektu se stala Probační a mediační služba České republiky ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti. Smyslem projektu bylo vyzkoušet fungování elektronického sledování a na základě získaných výsledků podniknout kroky pro jeho zlepšení v budoucím praktickém uplatňování při kontrole výkonu trestu domácího vězení. Náplní experimentu se stala například: montáž a demontáž elektronického zařízení, zjištění časových požadavků na instalaci zařízení v bydlišti odsouzených, provoz centra monitoringu, prověření funkcí zařízení v souvislosti s porušením výkonu trestu, prověření provozu v souvislosti s personálním stránkou monitoringu či vzájemná součinnost všech zúčastněných orgánů. Pro „zkušební provoz“ bylo užito celkem 25 monitorovacích zařízení. Účastníky byly osoby odsouzené k trestu domácího vězení a dále osoby podmíněně propuštěné, kterým bylo uloženo opatření shodující se s trestem domácího vězení. Projektu se zúčastnili i 4 probační úředníci, jejichž cílem byla především simulace porušování výkonu trestu domácího vězení. Celkově se experimentu podrobilo 47 osob, z nich 43 tvořily odsouzené osoby. Zbylé 4 osoby byli probační úředníci. K porušení výkonu trestu v průběhu experimentu došlo u 5 z 43 odsouzených osob (z toho jedna osoba musela být z experimentu vyloučena z důvodu odchodu z bydliště, k němuž mu přestal sloužit užívací titul).²⁰²

Projekt přinesl následující zjištění:

- Přinesení poznatku, že prostřednictvím sítě GSM je možné zavolat na přijímač zabudovaný v místě bydliště odsouzeného a přímo informovat odsouzeného o hlášení porušení výkonu trestu.
- Zjištění vlivu rozsáhlosti místa, kde je vykonáván výkon trestu ve vztahu k tzv. chybným hlášením, tedy k případům, kdy je mylně vyhodnoceno systémem vzdálení se z místa bydliště, ačkoliv tak odsouzený neučinil.

---

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Probační a mediační služba České republiky. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu*. [online]. pmscr.cz, [cit. 23. března 2014]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.

- Potvrzení důležitosti předběžného šetření ze strany probačních úředníků pro efektivní uložení a následný elektronický monitoring trestu domácího vězení.
- Nezbytnost ověření skutečnosti, zda je odsouzený nositelem právního titulu, na základě něhož mu náleží právo k pobytu v místě, kde má být dojit k výkonu trestu.
- Ověření existence dostačujícího signálu telefonního operátora.
- Ověření spolehlivosti užitých technologií.
- Schopnost zvládat případné technické problémy systému.
- Nejefektivnějších výsledků lze nejlépe dosáhnout spojením elektronického monitoringu spolu s návštěvami probačních úředníků.²⁰³

4.6.2 Druhy kontrolních systémů

V rámci elektronického sledování odsouzeného můžeme rozlišovat dva systémy kontroly.

Prvním z nich je aktivní systém sledování prostřednictvím něhož je odsouzený pod neustálou kontrolou.²⁰⁴ Na těle odsouzeného, konkrétně na noze nebo ruce, se umístí zařízení (typicky ve formě náramku), jež má v sobě zabudovanou vysílačku vydávající signál, který je nejprve přijímán speciálním přístrojem nainstalovaným v bydlišti odsouzeného a posléze je přenášen do sídla, odkud je vykonávána kontrola elektronického sledování. V případě že bude zjištěno, že se odsouzený nenachází v určený čas na určeném místě, dojde ke spuštění alarmu.²⁰⁵

Druhým druhem kontrolního systému je pasivní systém sledování. Na rozdíl od aktivního způsobu kontroly fungující na základě nepřetržitě vysílaných signálů zajišťujících přehled o tom, že odsouzený je tam, kde má být, u pasivního způsobu je zapotřebí součinnost odsouzeného, který může mít buďto povinnost se ve stanovených časových odstupech telefonicky hlásit,²⁰⁶ nebo naopak kdykoliv ve vymezeném časovém úseku mu může být pro kontrolu zavoláno. Krom těchto dvou zmíněných způsobů sledování se nabízí i další možnosti kontroly odsouzeného, například na základě kontroly hlasu, která by se uskutečňovala prostřednictvím srovnání nebo identifikace odsouzeného za pomoci analýzy jeho obličeje.²⁰⁷ (5/1998 str 230) či prostřednictvím GPS (global positioning systém).²⁰⁸

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ HOŘÁK: Domácí vězení..., s. 8.

²⁰⁵ KRAHL: Elektronicky hlídané..., s. 230.

²⁰⁶ HOŘÁK: Domácí vězení..., s. 8.

²⁰⁷ KRAHL: Elektronicky hlídané..., s. 230.

²⁰⁸ BLANDA: Odstraní elektronické..., s. 16.

5. Závěr

Alternativní tresty jsou bezesporu tresty, které nacházejí v praxi soudů značné uplatnění a je zcela zřejmé, že s postupem dalších let, jim bude věnována ještě větší pozornost, než je tomu doposud. Nutno říci, že zcela oprávněně. Tyto tresty přinášejí řadu výhod nejen pro stát, ale také pro samotné pachatele. Ti sice neujdou potrestání za své spáchané trestné činy, nicméně pokud to bude připouštět povaha spáchaného trestného činu, samotná osoba pachatele a další okolnosti konkrétního případu, bude možné zvažovat uložení právě alternativních trestů, tedy trestů, kdy pachatel bude potrestán jinak, než tím, že půjde do státního vězení. Každý uložený trest musí být vždy určitým způsobem citelný pro odsouzené, musí mít takový účinek, aby vedl k nápravě pachatele a k tomu, že příště už povede řádný život a nebude chtít páchat další trestnou činnost. Mezi pachateli je spousta takových, kteří se dopustí jen méně závažných trestných činů, třeba krádeže, poškození cizí věci nebo výtržnictví. Proč by měli jít ihned do vězení? Máme alternativní tresty, je možné je potrestat, ale není nutné a potřebné, aby šli rovnou „natvrdo“ do vězení. Přísné potrestání je jistě zcela nezbytné v případě té nejzávažnější kriminality, nicméně použití alternativních trestů v případě lehké kriminality je nanejvýše vhodné a ideální. Je pravdou, že některé alternativní tresty se zatím neseťkávají s příliš velkou důvěrou, především trest domácího vězení, nicméně poté, co bude zavedena elektronická kontrola výkonu tohoto trestu, dojde jistě alespoň k částečné změně postoje. V současné době efekt tohoto trestu je sporný a není se čemu divit, že především laická veřejnost se dívá na tento trest s pochybnostmi. Sama jsem toho názoru, že bez elektronické kontroly by tento trest neměl být soudy příliš často ukládán. Pokud má trest domácího vězení plnit skutečně úlohu trestu, který má pachatel vnímat jako opravdový trest, musí si být vědom, že jakékoliv pochybení v řádném výkonu bude ihned zjištěno, nikoliv spoléhat, že na jedno, dvě porušení se při současných kontrolách nepříjde. Ovšem po odstranění nedostatku s neexistencí elektronického monitoringu, si trest domácího vězení své uplatnění najde a počet jeho uložení se jistě velmi zvýší. Oproti tomu trest obecně prospěšných prací je již velmi dobře zavedený alternativní trest, který v českém systému práva funguje již řadu let a je jisté, že své místo si i nadále udrží. Tento trest považují za zcela nezbytný, nejen vzhledem k jeho schopnostem působení na pachatele, ale také vzhledem k jeho užitečnosti pro společnost.

Závěrem bych řekla, že podstatou trestu není jen trestat s co největší tvrdostí, razancí a ihned nepodmíněně, ale je třeba přihlížet ke konkrétnímu pachateli, k tomu co spáchal, proč to spáchal a na základě toho individuálně zvolit ten nejvhodnější trest, který jej nejlépe

napraví. V mnohých případech bude stačit daleko mírnější trest, který ve výsledku může pachatele napravit daleko lépe a účinněji než přísný nepodmíněný trest odnětí svobody.

Seznam použitých zdrojů:

Monografie:

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 896 s.

KARABEC, Zdeněk, DIBLÍKOVÁ, Simona, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Krátkodobé tresty odnětí svobody*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. 105 s.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. 797 s.

MAREŠOVÁ, Alena, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994. 112 s.

ROZUM, Jan a kol. *Vybrané problémy sankční politiky: Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ*. Institut zabezpečovací detence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. 199 s.

SOLNÁŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. 942 s.

SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠAMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. 416 s.

VAŇKOVÁ, Jiřina, CHALUPOVÁ, Jana. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992. 125 s.

VŮJTĚCH, Jan a kol. *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998. 155 s.

Komentáře:

ŠAMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1303 s.

ŠAMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1464 s.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc: Anag, 2011. 1366 s.

Odborné články:

BARBOŘÍK, Michal. Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení. *Trestní právo*, 2006, č. 6, s. 4 – 12.

- BLANDA, Robert. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 16 – 17.
- BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 63 – 67.
- ČÁDOVÁ, Jitka. Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 17 – 18.
- ČERNÍKOVÁ, Vratislava, ŠTABLOVÁ, Renata. K problematice alternativních sankcí. *České vězeňství*, 1995, č. 1, s. 26 – 28.
- HANÁK, Václav. Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 231 – 236.
- HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 7 – 12.
- CHROMÝ, Jakub. K efektivitě výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 3, s. 242 – 247.
- KARABEC, Zdeněk. Problematika krátkodobých trestů odnětí svobody. *České vězeňství*, 2000, roč. 8, č. 2, s. 48 – 53.
- KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Jan. K problematice souhlasu pachatele s uložení trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 227 – 230.
- KOCKA, Ladislav. Alternativní tresty zlatou strelou?. *České vězeňství*, 1992, č. 0, s. 18 – 21. Redakční článek. Alternativní opatření k trestu odnětí svobody. *České vězeňství*, 1994, č. 4, s. 29 – 33.
- KOTULAN, Petr. K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 222 – 227.
- KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 229 – 233.
- KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235 – 238.
- KUČERA, Pavel, KINCL, Michael. Ztratí trest domácího vězení smysl?. *Trestní právo*, 2010, č. 4, str. 3.
- NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 94 – 97.
- NOVOTNÝ, Oto. Alternativy uvěznění (K problematice reformy trestněprávních sankcí v ČR). *Právní praxe*, 1993, č. 2, s. 66 – 74.
- SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí

svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 151 – 156.

ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/ 2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 1 – 5.

ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86 – 89.

VACEK, Eduard. Alternativy trestu odnětí svobody (Pokus o stručnou charakteristiku pojmu). *České vězeňství*, 1993, č. 3, s. 12.

VÁLKOVÁ, Helena, VOŇKOVÁ, Jiřina. Ambulantní sankce jako alternativy trestu odnětí svobody – současné české možnosti, limity a prvé zkušenosti. *České vězeňství*, 1993, č. 3, s. 19 – 21.

ZEZULOVÁ, Jana, KABÁTOVÁ, Ivana. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, č. 6, s. 9 – 14.

ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. *Trestní právo*, 2007, č. 9, s. 5 – 8.

Právní předpisy:

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů

Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem ČNR pod č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku ČR, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Úmluva č. 29 o nucené nebo povinné práci, přijatá dne 28. června 1930 generální konferencí mezinárodní organizace práce.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Internetové zdroje:

HULÁN, Petr. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku*. [online]. e – advokacie.cz, 22. února 2011 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/ustavni-spravni-a-trestni-pravo/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>>.

JELÍNEK, Jiří. *Novelizace trestního zákona v roce 1995*. [online]. cak.cz, [cit. 20. října 2013]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=175>>.

JURKOVÁ, Marcela. *Nákup náramků pro domácí vězně je po amnestii u ledu. Ve hře je ještě pronájem*. [online]. zpravy.ihned.cz, 29. července 2013 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/c1-60320260-elektronicke-naramky-pro-vezne-stat-nekoupi>>.

KALVODOVÁ, Věra. *Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?*. [online]. [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>>.

KUCHTA, Josef. *Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost*. [online]. [cit. 20. října 2013]. Dostupné na <<http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kuchta.pdf>>.

Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. [online]. trestnizakonik.cz, [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

Probační a mediační služba České republiky. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu*. [online]. pmscr.cz, [cit. 23. března 2014]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.

Statistické ročenky kriminality. [online]. cslav.justice.cz, [cit. 10. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

Resumé (abstract):

Resumé

Ve své diplomové práci na téma Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody jsem se zaměřila na problematiku alternativních trestů. Po úvodní části věnované vysvětlení pojmů a stručné charakteristice alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody a alternativní tresty, jsem hlavní část práce zabývala trestem obecně prospěšných prací a trestem domácího vězení. Jedná se o velmi zajímavé alternativní tresty, které jsou nezbytnou součástí českého systému trestního práva. Oba tresty jsem rozebírala z hlediska jejich současné právní úpravy, v případě trestu obecně prospěšných prací jsem uvedla i srovnání s předchozí právní úpravou v zákoně č. 140/1961 Sb. U každého z těchto trestů jsem se vždy snažila zaměřit a rozebrat i na některou z otázek, která je v praxi velmi diskutovanou, případně spornou. V kapitole věnované trestu obecně prospěšných prací jsem se zajímala o otázku problematiky souhlasu pachatele s trestem obecně prospěšných prací a v následující kapitole zaměřené na trest domácího vězení na pojem obydlí a elektronický monitoring.

Abstract

In my diploma thesis on Alternatives imprisonment, I focused on the issue of alternative sanctions. After the introductory sections explains the term a brief description of the alternatives imprisonment and alternative sentences, I addressed the main part of community service and house arrest. These are very interesting alternative punishments that are an essential part of the Czech criminal justice system. Both penalties I analyzed in terms of current legislation, in the case of public works I mentioned a comparison with the previous legislation in Act No. 140/1961 Coll. For each of these I have always tried to focus and analyze on any of the questions, which in practise is often discussed or questioned. In the chapter of community service, I was interested in the question of consent issues, offenders with sentences of community work and in the following chapter on house arrest for the term dwelling and electronic monitoring.

Seznam klíčových slov:

Klíčová slova

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody, alternativní trest, trest obecně prospěšných prací, trest domácího vězení, elektronické sledování.

Keywords

Alternatives to imprisonment, alternative punishment, community service, house arrest, electronic monitoring.